

VAPAAEHTOISTOIMINTA JA AMMATILLINEN TYÖ
– toistensa täydentäjiä?

Toni Kinnunen
Opinnäytetyö, syksy 2009
Diakonia-ammattikorkeakoulu
Diak Etelä, Helsinki
Sosiaalialan koulutusohjelma
Sosionomi (AMK)

TIIVISTELMÄ

Kinnunen, Toni

Vapaaehtoistoiminta ja ammatillinen työ – toistensa täydentäjiä?

Helsinki, syksy 2009, 71 s., 4 liitettä.

Diakonia-ammattikorkeakoulu, Diak Etelä Helsinki. Sosiaalialan koulutusohjelma. Sosionomi (AMK).

Tässä opinnäytetyössä tarkoituksena oli kartoittaa ammattityöntekijöiden kokemuksia vapaaehtoistoiminnasta. Sen lisäksi tarkoituksena oli selvittää, miten vapaaehtoistoimintaa voitaisiin edelleen kehittää Vanhusten Palvelutaloyhdistyksessä, joka on merkittävä asumispalveluiden tuottaja ikäihmisille pääkaupunkiseudulla.

Tutkimuksen työelämäyhteistyökumppanina toimi Vanhusten Palvelutaloyhdistys, jolla on yhteensä kuusi toimipaikkaa, kolme palvelukeskusta ja kolme palvelutaloa, pääkaupunkiseudulla. Näistä kuudesta toimipaikasta valittiin tutkimukseen kolme. Otos oli harkinnanvarainen. Valintaan vaikutti erityisesti toimipaikkojen koko ja vapaaehtoistoiminnan rooli niissä. Aineisto kerättiin kyselylomakkeella, joka sisälsi sekä avoimia että strukturoituja kysymyksiä. Kyselyitä palautui yhteensä 20 kappaletta.

Tutkimus oli kvalitatiivinen. Avoimet kysymykset analysoitiin käyttäen sisällönanalyysiä. Sen lisäksi strukturoiduista kysymyksistä laskettiin havaintoarvoja ja keskiarvoja.

Tutkimuksen tuloksina ilmeni, että Vanhusten Palvelutaloyhdistyksen työntekijät kokivat vapaaehtoistoiminnan erittäin tarpeellisena. Vapaaehtoiset nähtiin yhteistyökumppaneina. Vapaaehtoisten tehtävinä olivat esimerkiksi ryhmätoiminta ja ulkoilu. Vastajaat toivoivat kuitenkin enemmän tapaamisia ja koulutuksia vapaaehtoisten kanssa. Sen lisäksi vastaajat halusivat enemmän perehdytystä siihen, miten vapaaehtoisten kanssa toimitaan yhdistyksessä.

Asiasanat: vapaaehtoistyö, kvalitatiivinen tutkimus, yhteistyö, kehittäminen

ABSTRACT

Kinnunen, Toni

Voluntary work and professional work: completing each other?

71 p., 4 appendices. Language: Finnish. Helsinki, Autumn 2009.

Diaconia University of Applied Sciences. Degree Programme in Social Services.
Degree: Bachelor of Social Services.

The objective of this study was to find out professional workers' experiences about voluntary work. Another object was to find out how volunteering can be developed in Vanhusten Palvelutaloyhdistys which is an essential residential service provider in the metropolitan area for older people.

This study was done in partnership with Vanhusten Palvelutaloyhdistys which has together six units in the metropolitan area. Three are service housing units and three are service centers. Of these six units, three were selected to this study. The sample was discretionary. The units' size and the role of the voluntary work affected the selection. The material was collected by using questionnaires which included both open-ended and structured questions. Twenty questionnaires were returned.

The research was qualitative. Open-ended questions were analyzed using content analysis. Frequency and averages were counted from the answers to the structured questions.

Results showed that workers from Vanhusten Palvelutaloyhdistys felt voluntary work to be necessary. Professional workers saw volunteers as partners. Group action and outdoor activities are some examples about tasks that were seen as volunteers' job. Professional workers hoped for more meetings and trainings with volunteers. Furthermore, they wanted more education on how to deal with volunteers.

Keywords: voluntary work, qualitative research, co-operation, development

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	6
2 VAPAAEHTOISTOIMINNAN PERUSTEET	7
2.1 Vapaaehtoistoiminta ja ammatillinen työ.....	7
2.2 Vapaaehtoistoiminnan ja ammatillisen työn yhteneväisyyksiä ja eroavaisuuksia..	9
2.3 Vapaaehtoistoiminnan historiaa	11
2.4 Vapaaehtoistoiminta yhteiskunnallisessa keskustelussa	12
2.5 Vapaaehtoisten ohjaus ja jaksaminen.....	16
3 AIKAISEMPIA TUTKIMUKSIA	19
4 TUTKIMUSYMPÄRISTÖNÄ VANHUSTEN PALVELUTALOYHDISTYS	23
5 TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN	26
5.1 Tutkimuksen tavoitteet ja tarkoitus	26
5.2 Tutkimusote tässä opinnäytetyössä	26
5.3 Aineiston keruu	27
5.4 Aineiston analyysi	31
6 TUTKIMUKSEN TULOKSET	35
6.1 Taustatietoja	35
6.2 Vapaaehtoistoiminnan tehtävät	36
6.3 Perehdytys ja perehdytyskansio	38
6.4 Yhteistyökumppanuus.....	40
6.5 Johtajan, vapaaehtoistoiminnan yhdyshenkilön ja vapaaehtoistoimikunnan rooli	42
6.6 Suunnittelu	43
7 POHDINTA	46
7.1 Tulosten tarkastelua	46
7.1.1 Vapaaehtoistoiminta tarpeellisena toimintamuotona	46
7.1.2 Työntekijät, vapaaehtoiset ja perehdytys	47
7.1.3 Vapaaehtoistoiminnan tulevaisuus.....	49
7.2 Kehitysideoita	50
7.3 Tutkimuksen luotettavuuden arviointia.....	52
7.4 Tutkimuksen eettiset kysymykset	54
7.5 Jatkotutkimusaiheet.....	56
7.6 Opinnäytetyöprosessin tarkastelua.....	56

LÄHTEET	58
LIITTEET	
LIITE 1: Kyselylomake.....	62
LIITE 2: Saatekirje.....	68
LIITE 3: Aineistolähtöisen sisällönanalyysin eteneminen.....	69
LIITE 4: Vanhusten Palvelutaloyhdistyksen työntekijöiden nostamat kehitystarpeet ...	70

1 JOHDANTO

Mitä on vapaaehtoistoiminta? Mikä on sen rooli sosiaali- ja terveysalalla? Kuinka ammattityöntekijät sosiaali- ja terveysalalla suhtautuvat vapaaehtoistoimintaan? Muun muassa näitä kysymyksiä on tarkoitettu käsitellä tässä opinnäytetyössä. Vapaaehtoistoiminta on käsitteenä laaja ja se linkittyy yhteiskunnassa eri aloille. Myös sosiaali- ja terveysalalla työskentelevät ihmiset voivat työskennellä yhdessä vapaaehtoisten kanssa ja siksi sosiaali- ja terveysalan työntekijöiden on hyvä tuntee vapaaehtoistoimintaan liittyviä käsitteitä ja sen periaatteita. Tämä helpottaa ilmiön ymmärtämistä ja helpottaa yhteistyötä työntekijöiden ja vapaaehtoisten välillä.

Vapaaehtoistoimintaa on tutkittu paljon aikaisemminkin. Nämä tutkimukset ovat liittyneet melko pitkälti vapaaehtoisten motiivien tutkimiseen ja vapaaehtoistoiminnan rooliin osana sosiaali- ja terveysalaa. Ammattityöntekijöiden näkökulmaan liittyneet tutkimukset ovat jääneet vähemmälle. Tässä työssä paneudutaan Vanhusten Palvelutaloyhdistyksen vapaaehtoistoimintaan ammattityöntekijöiden näkökulmasta. Tämän työn tarkoituksena on kartoittaa Vanhusten Palvelutaloyhdistyksen työntekijöiden kokemuksia vapaaehtoistoiminnasta ja selvittää, miten vapaaehtoistoimintaa voitaisiin edelleen kehittää yhdistyksessä.

Nykyisin eri toimijoiden kesken on työnjakoa sosiaali- ja terveyspalveluja tuottaessa. Julkinen, yksityinen ja kolmas sektori tuottavat yhdessä palveluja kuntien asukkaille. Myös vapaaehtoistoiminta on saanut näkyvyyttä erityisesti kolmanteen sektoriin liittyvään toimintaan ja vapaaehtoistoiminnasta on tullut yksi osa yhteiskunnan toimintaa. On kuitenkin hyvä muistaa, että ennen 1990-luvun lamaa vapaaehtoistoimintaan ei suhtauduttu yhtä positiivisesti kuin tänä päivänä. Marita Ruohonen (2003, 46) toteaa, että hyvinvointivaltion rakentamiskaudella vapaaehtoistoiminta nähtiin jopa uhkana sosiaali- ja terveysalalle ja sen takia sitä ei arvostettu. Erittäin mielenkiintoinen kysymys tällä hetkellä on se, miten vapaaehtoistoimintaan suhtaudutaan tulevaisuudessa. Nyt käynnissä oleva taloudellinen taantuma voi nimittäin asettaa haasteita vapaaehtoistoiminnan roolille nyky-yhteiskunnassa.

2 VAPAAEHTOISTOIMINNAN PERUSTEET

2.1 Vapaaehtoistoiminta ja ammatillinen työ

Vapaaehtoistoimintaa on vaikea rajata ja määritellä tarkasti. Sana vapaaehtoistoiminta voi herättää monenlaisia ajatuksia ja kysymyksiä. Anne Birgitta Yeungin (2002, 26–27) tutkimuksessa tuli esiin, että kolme suosituinta osallistumiskohdetta vapaaehtoistoiminnassa ovat urheilu- ja liikunta, sosiaali- ja terveysala sekä lasten ja nuorten kasvatusasiat. Tässä tutkimuksessa vapaaehtoistoimintaa käsitellään osana sosiaali- ja terveysalaa.

Marita Ruohosen artikkelissa (2003, 41–43) vapaaehtoistoiminnan rinnalla käytetään usein termejä vapaaehtoistyö ja kansalaistoiminta. Näiden termien voidaan ajatella tarkoittavan samaa asiaa. Vapaaehtoistoiminnan muotoja on myös monia. Sini–Tuulia Lehtinen (1997a, 22–23) on koonnut ne yhteen kirjassaan. Hänen mukaansa vapaaehtoistoiminta voi liittyä asuntopolitiikkaan, palkkatyön luomiseen, hoitoon, kuntoutukseen, työterapiaan tai talkootyöhön, psykososiaaliseen tukeen, vapaa-ajan viettoon, sosiaalivouontaan, perushuoltoon itsepalveluna, lastenhoitoon, koulutukseen, kulttuuri- ja tiedotustoimintaan, nuorten kriisiapuun, poliittiseen toimintaan, tavarankierrätykseen, kehitysapuun, rikosasian sovitteluun sekä pienten palvelujen tuottamiseen. Toiset muodot liittyvät lähemmin sosiaali- ja terveysalaa.

Edellä esitetyistä tehtävistä näkisin, että esimerkiksi kuntoutus, psykososiaalinen tuki ja vapaa-ajan vieton aktiviteetit liittyvät ikääntyneiden ihmisten kanssa työskentelevien vapaaehtoisten tehtäviin. Samanlaisista vapaaehtoisten tehtävistä raportoi myös Sirpa Nyssönen (2000, 27–32) omassa tekstissään. Hänen artikkelissa esitellään muun muassa Kuopiossa Pyörön palvelutalossa toteutettu Vanhustyön Keskusliiton osahanke, jossa tavoitteena oli kuntoutusneuvojatoiminnan kehittäminen. Tähän liittyi kuntoutusneuvonnan tarpeen selvittäminen sekä kuntouttavan ajattelun ja toiminnan edistäminen ikääntyvien ihmisten kanssa työskentelevien keskuudessa. Kuntoutusneuvojahankkeessa keskeiseksi teemana oli vanhuksen omatoimisuus ja sen edistäminen. Hankkeen yhdeksi osa-alueeksi nousi myös vapaaehtoistoiminnan käynnistäminen. Vapaaehtoistoiminta koettiin tärkeäksi osaksi palvelutalon toimintaa. (Nyssönen 2000, 27–32.) Va-

paaehtoisten tehtävät olivat myös monipuolisia ja monet Lehtisen (1997a, 22–23) esittämistä muodoista ja tehtävistä tulivat esille.

Lea Henriksson ja Sirpa Wrede (2004, 9–15) ovat artikkelissaan käsitelleet ammatillista työtä ja professioita. He näkevät ammatit monitasoisina yhteiskunnallisina sopimuksina, jotka liittyvät työntekoon. Ammatit ovat mukana yhteiskunnallisissa muutosvoimissa ja voivat muuttua ajan kuluessa. Ammattiin näyttää liittyvän myös professionalismia, joka määrittää mitä ammatillinen työ on tai mitä sen pitäisi olla. (Henriksson & Wrede 2004, 9–15.) Sini-Tuulia Lehtinen (1997a, 63) toteaa, että ammatillinen työ ja professiot voivat ajan kuluessa muuttua. Tällöin on tärkeää, että ammattityöntekijät arvioivat ja kehittävät omaa työtään. Seija Miettinen ja kumppanit (2000, 14–15) toteavat hyvän ydinajatuksen liittyen työelämässä toimimiseen: ammatillinen kehittyminen ja asiantuntijuuden rakentaminen on elinikäinen prosessi, joka jatkuu koko ajan. Tämä olisi jokaisen työntekijän hyvä muistaa.

Kari Salonen (2008, 159) on artikkelissaan käsitellyt ammatillista vanhustyötä. Hän toteaa artikkelissaan, että vanhustyö on pitkään mielletty Suomessa terveydenhuollon ammattilaisten työalueeksi. Tietenkin on tärkeää huolehtia ikäihmisten hyvästä hoidosta, mutta vanhustyöhön kuuluu paljon muutakin. Päivi Mäkinen ja kumppanit (2009, 82, 88–89) ovat kirjassaan esittäneet sosiaalialan ammatillisen toiminnan jäsentymisen siten, että sosiaaliala jakaantuu sosiaalityöhön ja sosiaalipalvelutyöhön. Sosiaalipalvelutyö jakaantuu puolestaan vielä ohjaukseen ja kasvatukseen sekä hoivaan ja huolenpitoon. Sosionomien työhön he näkevät vanhustyössä kuuluvan muun muassa asiakkaiden itsenäisen suoriutumisen tukemisen ja kuntoutumista edistävän asiakastyön. Sosionomeja työskentelee vanhustyön sosiaalipalveluissa esimerkiksi palveluohjaajana tai kotipalvelun tai kotihoiton ohjaajana. Lähihoitajat huolehtivat puolestaan asiakkaiden hoito- ja huolenpitotyöstä, johon kuuluu myös neuvontaa ja ohjausta kotona. (Mäkinen ym. 2009, 82, 88–89.) Sosiaalityötä hoitavat puolestaan pääsääntöisesti yliopistosta valmistuneet sosiaalityöntekijät, tosin Merja Borgman (2006, 198) tuo artikkelissaan esiin, että 15 %:lla erääseen kyselyyn vastanneista sosionomeista oli ammattinimikkeenä sosiaalityöntekijä vuonna 2004.

Kari Salonen (2008, 164–167) on artikkelissaan koonnut yhteen hänen mielestään sosionomin osaamiseen liittyviä asioita vanhustyössä. Sosionomin ydintaitoja ovat muun

muassa vuorovaikutustaidot, reflektointitaidot ja tutkimisen ja kehittämisen taidot. Salosen mukaan nämä taidot myös näkyvät sosionomien arkipäiväisessä työssä esimerkiksi asiakastilanteissa tai työyhteisöjen johtamisessa. Sen lisäksi Salonen liittyy myös hoitotyön taidot osaksi sosionomien osaamista vanhustyössä. Tämän lisäksi sosionomien osaamiseen liittyy ydinosaamista, johon lukeutuu muun muassa riittävä tietoperusta sosiaaligerontologiseen tietoon, eettinen osaamisen, (vanhusten) toimintakyvyn tukeminen, menetelmäosaaminen ja palveluiden kehittäminen. (Salonen 2008, 164–167.)

2.2 Vapaaehtoistoiminnan ja ammatillisen työn yhteneväisyyksiä ja eroavaisuuksia

Ruohosen (2003, 42) mukaan vapaaehtoistoimintaan liitetään usein vapaaehtoisuus, palkattomuus, tasa-arvo, ei-ammattillisuus, yhteinen ilo ja luottamuksellisuus. Vapaaehtoistoiminta on palkatonta ja se erottaa sen ammatillisesta työstä, joka on palkallista (Ruohonen 2003, 42–43). Vaikka vapaaehtoistoiminta on palkatonta, niin Anne Birgitta Yeungin tutkimuksen (1999, 27) mukaan vapaaehtoistyön tulee olla antoisaa tekijälleen, kuten eräs Yeungin tutkimusta varten haastateltu henkilö osuvasti toteaaakin: ”Siitä saadaan jotain molemmin puolin...”. Näin tekijä saa vapaaehtoistoiminnasta itselleen ”palkkaa”, joka ei kuitenkaan ole rahallista korvausta. Ruohonen (2003, 45) toteaa, että vapaaehtoistoiminta on myös paikka, jossa ihminen voi rakentaa identiteettiään ja tuntea itsensä subjektiksi yhteisössä. Parhaimmillaan jokainen vapaaehtoistoimintaan osallistuva on voinut löytää itselleen sopivan osallistumisen muodon. (Ruohonen 2003, 45.) Tekemisen ilo ja itsensä kokeminen tarpeelliseksi ovat siis tärkeitä tekijöitä vapaaehtoistoiminnassa. Ruohosen (2003, 42) mukaan vapaaehtoisuus liittyy myös vapaaehtoistoimintaan: toimintaa ei ole mahdollista säädellä ylhäältä käsin, vaikka jotain normeja voidaan asettaa.

Ruohosen (2003, 43) mukaan tasa-arvo liittyy myös vapaaehtoistoimintaan. Vapaaehtoistoiminta perustuu ”ihmiseltä ihmiselle” –periaatteelle, jossa molemmat toimijat ovat tasavertaisia. Työntekijä–asiakassuhde voi nimittäin olla joskus hierarkkinen, jossa työntekijä on keskeisemmässä asemassa vuorovaikutustilanteissa. (Ruohonen 2003, 43.) Luottamuksellisuus keskinäisessä vuorovaikutussuhteessa liittyy myös kiinteästi vapaaehtoistoimintaan ja keskinäinen tasa-arvo voikin mahdollistaa luottamuksen syntymisen

helpommin kuin työntekijän ja asiakkaan välille. Vapaaehtoistoimintaa toteutetaan myös tavallisin ihmisin tiedoin ja taidoin (Hakkarainen & Syrjänen 2003, 13). Ammattityöntekijät ovat puolestaan usein, ei välttämättä aina, käyneet jonkun tietyn koulutuksen omaan ammattiinsa, joka on antanut oman alan perustietoa sekä teorian että käytännön näkökulmasta. Koulutuksen jälkeen ammatillinen kehittyminen jatkuu työssä oppimisena sekä erilaisina jatko- ja täydennyskoulutuksina.

Lehtinen (1997a, 19) näkee ”korjaavan työn” liittyvän ammattityöhön ja vapaaehtoistoiminta liittyä hänen mukaansa enemmän ennalta ehkäisevään työhön. Myös Halttunen–Sommarahl ja Linna (2007) ovat selvityksessään nähneet vapaaehtoistoiminnan voimavarana ennaltaehkäisevässä työssä. Lehtisen (1997a, 20–21) mukaan vapaaehtoistoiminnalla ei voi eikä saa korvata ammatillista työtä. Ne toimivat ikään kuin rinnakkain vuorovaikutuksessa keskenään.

Pirkko Lahtinen (2003, 12–13) näkee vapaaehtoistyön välittäjänä kunnan, valtion ja asiakkaan välillä. Vapaaehtoistyö voi hänen mukaansa luoda yhteyksiä moneen suuntaan, kun taas virallinen sektori on kokonaisuudeltaan hieman jäykkä. Vapaaehtoistyöhön hän liittyy myös amatöörimäisen innostuneisuuden ja auttamisen kutsumuksellisuuden. Auttajien arvoperusta on usein myös yhteinen. (Lahtinen 2003, 12–13.) Sirpa Nyssönen (2000, 27–28) näkee vapaaehtoistoiminnan puolestaan julkisia palveluja täydentävänä toimintana. Hänkin korostaa sitä, että se ei korvaa ammattilaisten työtä. Raija Lindqvist (1998, 113) mukaan vapaaehtoistoiminta täydentää nykyisin ammatillista työtä ja sillä on paikkansa nykyisessä sosiaalipolitiikassa.

Tässä tutkimuksessa vapaaehtoistoiminnalla tarkoitetaan palkatonta toimintaa tai työtä, jota tehdään toisen ihmisen hyväksi. Vapaaehtoistoimintaan ei katsota liittyvän ammatillisia velvoitteita. Käsitteitä vapaaehtoistoiminta ja vapaaehtoistyö käytetään toistensa synonyymeina. Tutkimuksessa käsitellään vapaaehtoistoimintaa sosiaali- ja terveysalan näkökulmasta. Ammatillinen työ nähdään puolestaan ammattityöntekijöiden toteuttamana toimintana tai työnä. Sosiaali- ja terveysalan vanhustyössä toimii muun muassa ammattikoulusta valmistuvia lähihoitajia, ammattikorkeakoulusta valmistuvia sosionomeja, sairaanhoitajia sekä yliopistosta valmistuvia sosiaalityöntekijöitä. Tässä opinnäytetyössä työntekijöillä tarkoitetaan henkilöitä, jotka työskentelevät sosiaali- ja terveys-

alalla, ja jotka ovat valmistuneet edellä mainituista oppilaitoksista (ammattikoulu, ammattikorkeakoulu tai yliopisto).

2.3 Vapaaehtoistoiminnan historiaa

Johanna Onnismaa (1998, 13–15) on tutkimuksessaan lähtenyt tarkastelemaan vapaaehtoistoiminnan alkujuuria talkootoiminnasta lähtien. Talkootoimintaa käytettiin hyväksi esimerkiksi maataloustöissä ja erilaisina kriisiaikoina. Talkootoiminta noudatteli myös vapaaehtoistoiminnan periaatteita. Köyhäinhoito puolestaan kehittyi kullakin paikkakunnalla yhteisöjen tehtäväksi. (Onnismaa 1998, 13–15.)

Marita Ruohonen (2003, 43–44) toteaa, että vapaaehtoinen yhdistystoiminta alkoi tuottaa sosiaalista turvallisuutta 1840-luvulla. Ruohosen mukaan tällöin syntyivät niin kutsutut rouvasväenyhdistykset, joita voidaan pitää ensimmäisinä hyväntekeväisyysyhdistyksinä Suomessa. Sini-Tuulia Lehtinen (1997b, 1–2) toteaa, että näiden yhdistysten toiminta perustui osittain armeliaisuuteen ja patriarkaaliseen ajatteluun. Tehtävälueeksi nousivat erityisesti köyhästi elävät naiset ja lapset ja heidän auttaminen. Näiden yhdistysten jäsenistö koostui yläluokkalaisista naisista ja niiden toimintaan liittyi myös kasvatustavoite. Tuolloin naiset eivät vielä voineet osallistua kodin ulkopuoliseen työhön, joten yhdistystoiminta tarjosi heille mahdollisuuden osallistua johonkin toimintaan. (Lehtinen 1997b, 1–2.) Näiden rouvanväenyhdistysten lisäksi naisjärjestöt harjoittivat hyväntekeväisyyttä, jonka keskeisenä tavoitteena oli naisten aseman parantaminen (Jaakkola, Pulma, Satka & Urponen 1994, 144–145).

Marita Ruohonen (2003, 44) toteaa, että lisäksi on hyvä muistaa kristilliseen lähimmäisenrakkauteen liittyvä auttamistoiminta. Työn eteenpäin viejinä olivat yksityiset henkilöt. Tästä voidaan ajatella diakoniatyön lähteneen. (Ruohonen 2003, 44.) Hyväntekeväisyysyhdistyksiä perustettiin 1800-luvun loppupuolella paljon. Painopisteenä oli lasten elinolojen turvaaminen. Hiljalleen säätyläisjärjestöt alkoivat muuttua kansalaisjärjestöiksi, joissa tasavertainen toiminta nousi keskeiseksi periaatteeksi. Myös työväestö alkoi perustaa omia avun muotoja, jotka eivät perustuneet ylhäältä annettuun apuun, vaan keskinäiseen vastavuoroisuuteen. (Lehtinen 1997b, 2–3.) Teollistumisen ja kaupungistumisen seurauksena sosiaaliset ongelmat myös lisääntyivät. Tuolloin myös sosi-

aalisen tuen saaminen omilta sukulaisiltaan väheni ja koska virallinen auttamisjärjestelmä oli puutteellinen, tukeuduttiin yksityiseen hyväntekeväisyyteen. (Onnismaa 1998, 17.) 1800-luvun loppupuolella yksityinen hyväntekeväisyys aloitti toimintansa myös vanhusten parissa (Jaakkola ym. 1994, 148).

Sosiaali- ja terveysalan järjestöjä, muun muassa Valkonauhaliitto, Suomen mielenterveysseura ja monia vammaisyhdistyksiä, syntyi paljon 1800- ja 1900-luvulla. Suomalaisen vapaaehtoistoiminnan huipentumana voidaan pitää toista maailmansotaa. Yhteinen hätä kansakunnassa yhdisti Suomen kansan laajamittaiseen auttamistyöhön. (Lehtinen 1997b, 3–5.) Ennen toista maailmansotaa Suomea rakennettiin kahdessa leirissä kansalaissodasta johtuen (Ruohonen 2003, 44).

1970-luku oli synkkää aikaa kansalaisjärjestöille. Tuolloin rakennettiin hyvinvointivaltiota ja tavoitteena oli ammattiavun tarjoaminen kaikkeen apuun, mitä ihmiset tarvitsivat. Vapaaehtoistoiminta nähtiin jopa uhkana sosiaalityölle ja hoiva-alalle ja sen takia sitä ei arvostettu. (Ruohonen 2003, 46.) Lehtinen (1997b, 5–6) tuo kirjoituksessaan esiin käsitteen ”hiljainen vallankumous”. Tämä vallankumous alkoi 1970-luvulla ja siihen liittyi arvojen muutos aineellisista henkisten arvojen suuntaan. Suomessa tämä alkoi 1970- ja 1980-lukujen vaihteessa. Tämä synnytti uusia liikkeitä, jotka kuitenkin hukkuivat markkinavoimien alle. Suomessa liikkeet syntyivät melko myöhään ja jäivät heikoiksi kansainvälisesti mitattuna. (Lehtinen 1997b, 5–6.) 1990-luvun lama nosti järjestöjen arvoa, kun sen ajateltiin pelastavan sosiaalipalvelut ja syrjäyttävän työttömyyden (Ruohonen 2003, 46). Aikaisemmin vapaaehtoistoimintaan ei suhtauduttu yhtä arvostavasti ja vapaasti. Kaikesta huolimatta moderni yhteiskunta on nykyisin riippuvainen vapaaehtoistoiminnasta ja kansalaisten aktiivisuudesta (Lehtinen 1997b, 8). Vapaaehtoistoiminnasta on tullut nykyisin osa yhteiskunnallista toimintaa, jota toteuttavat muutkin kuin kolmannen sektorin toimijat.

2.4 Vapaaehtoistoiminta yhteiskunnallisessa keskustelussa

Vastuu sosiaali- ja terveyspalveluiden järjestämisestä on julkisella sektorilla. Vuonna 1984 voimaan tulleen sosiaalihuoltolain mukaan kunnan täytyy järjestää yleiset, määrärahasidonnaiset sosiaalipalvelut kunnan asukkaille. Kunnan asukkailla on näihin

palveluihin subjektiivinen oikeus. Lisäksi on yleisiä, määrärahasidonnaisia palveluita, joita kunta hankkii tarpeen mukaan. Lisäksi on olemassa erityispalveluja, joita määrittelevät omat lakinsa, kuten esimerkiksi päihdehuoltolaki. Ensisijaisesti pyritään aina käyttämään yleisiä palveluita. Kunta voi tuottaa nämä palvelut yksin, muiden kuntien kanssa yhteistyössä, kuntayhtymän avulla tai ostamalla palveluita esimerkiksi järjestöiltä. (Lehto, Kananoja, Kokko & Taipale 2001, 126, 154.) Palvelut tuotetaan suurelta osin julkisen rahoituksen turvin ja tärkeä osaa tässä rahoituksessa ovat kunnan keräämät verovarot. Tämän lisäksi valtio rahoittaa palveluita valtionosuuksilla. Mitä köyhempi kunta on ja mitä enemmän sen asukkailla arvellaan olevan sosiaali- ja terveystalvelujen tarvetta, sitä suurempi on valtionosuuden määrä (Lehto ym. 2001, 176). Osa yleisistä palveluista on myös subventoitu, kuten vanhusten kotipalvelu. Subventoituneissa palveluissa asiakas maksaa osan palvelusta ja osa maksetaan verovaroin. 1980-luvulla kunnat saivat oikeuden ostaa palveluita esimerkiksi järjestöiltä. Ennen tätä valtio velvoitti kuntaa itse tuottamaan palvelunsa kunnan asukkaille. Vuonna 1993 valtionosuusjärjestelmän uudistuksen myötä kunnalle tarjoutui mahdollisuus ostaa kaikki palvelunsa esimerkiksi järjestöiltä. (Lehto ym. 2001, 178.) Monet kunnat tuottavat kuitenkin palveluita edelleen myös itse.

Eri toimijoiden kesken on työnjakoa sosiaali- ja terveystalveluissa. Vanhuspalveluissa tärkeää roolia näyttölee neljäs sektori. Eräässä tutkimuksessa todettiin, että suurin apu on juuri sukulaisista ja perheestä (= neljäs sektori). Samassa tutkimuksessa tuli myös esiin se, että kunnallinen apu oli vähiten mieluisin vaihtoehto. Iäkkäämmillä puolestaan (85 vuotta täyttäneet) kolmannen sektorin järjestämät palvelut olivat yleinen vaihtoehto. Yksityisten palveluiden osuus oli vanhusten palveluissa erittäin pieni. Siitä huolimatta vanhusten itsenäinen selviytyminen on lisääntynyt vuoteen 1998 verrattuna. Tosin viidesosa tutkimuksen otoksen henkilöistä koki saamansa avun jonkin verran tai aivan liian vähäiseksi (Vaarama, Luoma & Ylönen 2006, 120–121.)

Tulevaisuudessa kolmannen sektorin, neljännen sektorin ja yksityisten osuus palveluiden tuottajana voi kasvaa, mutta siitä huolimatta valtio rahoittaa toimintaa ja säätelee sitä lainsäädännön avulla. Tulevaisuus näyttää siirtyäkö Suomessakin markkinavetoiseen ja yksityisten toimijoiden hallitsemaan palveluiden tuottamiseen, jossa julkisen vallan rooli on pieni.

Mikä sitten on vapaaehtoistoiminnan rooli kaikessa tässä? Tulevaisuudessa ikääntyvän väestön määrä kasvaa entisestään ja työssäkäyvien määrä voi vähentyä. Tosin maahanmuutto voi lisätä sekä väestömäärää että työssäkäyvien määrää. Vanhusten määrän lisääntyminen voi lisätä sosiaali- ja terveyspalveluiden käytön kasvamista ja kustannusten nousemista. Sini-Tuuli Lehtisen (1997a, 19) mukaan vapaaehtoistoiminta voi pitkällä aikavälillä vähentääkin julkista avuntarvetta. Siitä huolimatta vapaaehtoistoimintaa ei tulisi nähdä sosiaali- ja terveyspalveluiden karsimisen ratkaisuna. Vapaaehtoistoiminnalta ei voida odottaa ennalta määrättyjä tuloksia eikä sen arvoa voida määritellä rahassa. (Lehtinen 1997a, 19.) Pirkko Hakkarainen ja Kaisli Syrjänen (2003, 14) ovat myös omassaan artikkelissaan todenneet, että vapaaehtoistoiminta on itsessään itseisarvo; se on arvokasta itsenään, vaikka sillä ei saavutettaisikaan muita asioita. Lehtinen (1997a, 21–22) toteaa puolestaan, että vapaaehtoistoiminnan järjestöt joutuvat kuitenkin toisiinsa talutusnuoraan, jos ne haluavat valtiolta tukea toiminnalleen. Edellytyksenä voi olla, että vapaaehtoisjärjestön täytyy hoitaa joku tehtävä, joka on aikaisemmin kuulunut kunnan tehtäviin. Tämä ohjenormien antaminen voi ulottua hyvinkin syvälle järjestön toimintaan. (Lehtinen 1997a, 21–22.)

Sini-Tuulia Lehtinen (1997b, 8–9) toteaa, että nyky-yhteiskunta on riippuvainen kansalaisten vapaaehtoistoiminnasta. Se on osa demokratista yhteiskuntaa. Tärkeä rooli on erilaisilla järjestöillä, joiden toimintaan vapaaehtoistoiminta erityisesti liittyy. Moderni hyvinvointivaltio on syntynyt kansalaisten aktiivisuuden kautta nykyiseen muotoonsa. Vapaaehtoistoiminta on usein nostanut esiin yhteiskunnan ongelmia ja tuonut niitä yleiseen tietouteen. Epäkohdat ja puutteet ovat vaikuttaneet siihen, että erilaisia yhdistyksiä ja järjestöjä on perustettu. Näihin on kiinteästi liittynyt vapaaehtoistoiminta, jonka kautta hyvinvointivaltio on kehittynyt, kun se on ottanut aikaisemmin vapaaehtoiselle kuuluneita tehtäviä itselleen hoidettaviksi. Tosin 1990-luvun alun laman seurauksena sosiaali- ja terveydenhoitoala joutui kriisiin ja ratkaisuna tähän nähtiin, että tehtäviä siirrettäisiin yksityisen ja kolmannen sektorin hoidettavaksi. (Lehtinen 1997b, 8–9.) Mutta menettävätkö järjestöt tällöin omaa vapauttaan ja autonomiaa, kun he joutuvat hoitamaan alun perin valtiolle kuuluneita tehtäviään? 1900-luvun alussahan muista ihmisistä huolehtiminen oli pitkälti sukulaisten, perheen tai kirkon tehtävä. Nämä tehtävät siirtyivät myöhemmin julkiselle sektorin hoidettavaksi. Voidaankin pohtia sitä onko julkisella sektorilla oikeus siirtää tehtäviä muille palveluntarjoajille, kuten esimerkiksi järjestöille, jos se edelleen valvoo ja ohjaa niiden toimintaa.

Marita Ruohonen (2003, 45) huomauttaa kansalaistoiminnan roolista hyvinvointijärjestelmää rakennettaessa. Monet sosiaali- ja terveyspalvelut ovat syntyneet järjestöjen aloitteesta, jossa kansalaistoiminta ja vapaaehtoistoiminta ovat olleet keskeisiä voimavaroja. Kotipalvelu, neuvolatoiminta ja päihdehuolto ovat joitakin esimerkkejä tästä. Ruohonen toteaaakin, että ”suomalainen hyvinvointivaltio on vapaaehtoistoiminnan tulosta”. (Ruohonen 2004, 45.) Mielenkiintoista on seurata mihin suuntaan vapaaehtoistoiminta kehittyy ja säilyykö sen arvo vielä tulevaisuudessa. Vapaaehtoistoiminnan jatkuvuus edellyttää myös sitä, että tulevaisuudessakin löytyy ihmisiä, jotka haluavat osallistua toimintaan.

Maailmalla oleva taloudellinen taantuma voi myös vaikuttaa vapaaehtoistoiminnan rooliin. Edellinen, 1990-luvun talouslama, nosti vapaaehtoistoiminnan tarvetta ja arvostusta (Yeung 2002, 11). Vapaaehtoistoiminnan on nähty liittyvän käsitteeseen kolmas sektori, jota on vaikea määritellä tarkasti (Yeung 2002, 12). Perinteisesti on ajateltu, että kolmas sektori liittyy järjestöjen työhön, jonka ominaispiirteisiin kuuluu epävirallinen ja hyötyä tavoittelematon toiminta. Tutkija Anne Birgitta Yeung (2002) toteaa kuitenkin, että vapaaehtoistoiminta voidaan liittää myös käsitteeseen kansalaisyhteiskunta. Kansalaisyhteiskunnassa puolestaan sosiaalinen pääoma on tärkeä asia. (Yeung 2002, 12.) Sosiaalisen pääoman voidaan nähdä liittyvän sosiaalisiin verkostoihin ja luottamukseen. Pääoman voidaan ajatella olevan voiteluaine, joka helpottaa sosiaalista vuorovaikutusta. Se helpottaa myös ongelmien ratkaisemista, kun ihmiset luottavat toisiinsa ja erilaisten järjestelmien toimivuuteen. Näin myös informaation kulku helpottuu. Sosiaalisella pääomalla on yhteys myös ihmisten terveyteen ja elämänlaatuun ja sitä kautta yhteisön hyvinvointiin. (Ruuskanen 2002, 5–7.)

Antti Hautamäki (2001, 48–49) liittää sosiaalisen pääoman kiinteästi kansalaissektoriin. Kansalaissektoriin voidaan ajatella kuuluvan kolmas sektori, jonka toiminnassa vapaaehtoistoiminta ja kansalaistoiminta ovat päässeet hyvin toteutumaan. Kansalaisten aktiivinen osallistuminen esimerkiksi vapaaehtoistoimintaan ja tärkeinä pitämiin asioihin voi osaltaan vahvistaa kansalaisten sosiaalista pääomaa ja hyvinvointia. Hautamäen (2001, 48–49) mukaan valtio voi omalta osaltaan joko tukea tai ehkäistä sosiaalisen pääoman muodostumista riippuen siitä, miten holhoava asenne valtiolla on esimerkiksi järjestöihin.

2.5 Vapaaehtoisten ohjaus ja jaksaminen

Ketkä sitten toimivat vapaaehtoisina? Miksi he lähtevät vapaaehtoistoimintaan mukaan? Anne Birgitta Yeung (1999) on tutkimuksessaan kartoittanut Pelastusarmeijan mainoskampanjan innoittamia vapaaehtoistyöntekijöitä. Tutkimuspyyntö lähetettiin yhteensä 76 henkilölle, joista 16 henkilöä valikoitui tutkimukseen. Tutkimuksen metodina oli teemahaastattelu. Hänen tutkimukseensa osallistuvien joukko oli varsin heterogeeninen: kuusi työssäkävää, kuusi eläkeläistä, kaksi työtöntä ja kaksi opiskelijaa. Tutkimukseen osallistuneiden koulutustausta oli monipuolinen: ihmisiä työskenteli muun muassa mainosalalla, teknisillä aloilla sekä sosiaali- ja terveysalalla. Haastatelluista suurin osa oli naisia, 14 ja loput 2 miehiä. Aineiston analyysin tuloksena Yeung sai neljä eri motiivikategoria-luokkaa: tekemisen kaipuun orientaatio, auttamisen orientaatio, kokeilunhalun orientaatio ja ryhmän kaipuun orientaatio. (Yeung 1999, 22, 26–31.)

Tekemisen kaipuun orientaatioon kuuluvat halusivat saada vapaaehtoistyöstä mielekästä tekemistä itselleen. Vapaaehtoistyö oli ikään kuin jatkoa palkkatyölle. Auttamisen orientaatioon kuuluvien päämotiivi oli puolestaan halu auttaa muita ihmisiä. Kaikilla tähän orientaatioon kuuluvilla oma elämäntilanne oli hyvä ja siksi he halusivat auttaa muita saamaan oman elämänsä kohdalleen. Kokeilunhalun orientaatioon kuuluvat ihmiset hakivat uuden kokeilemistä. Osa halusi kokeilla Pelastusarmeijan tiettyä työmuotoa, yksi vastaaja halusi tutustua Pelastusarmeijaan ja sen piirissä toimimiseen. Sen lisäksi kaksi haastateltavaa olivat kiinnostuneet Pelastusarmeijan mainoksesta ja lähteneet sitä kautta tutustumaan Pelastusarmeijaan. Ryhmän kaipuun orientaatioissa päämotiivina oli halu kuulua johonkin ryhmään. Tähän ryhmään kuului ainoastaan yksi vastaaja, joka oli juuri jäänyt sairaseläkkeelle palkkatyöstä. Henkilöllä oli halu saada uusia sosiaalisia kontakteja, sillä hän asui yksin. Tässäkin orientaatioissa yksilön elämäntilanne nousi erittäin olennaiseksi tekijäksi. Elämäntilanne ei ainoastaan mahdollistanut vapaaehtoistyöhön lähtemistä, vaan se oli tärkeä osa innostuksen ydintä lähteä kokeilemaan vapaaehtoistyötä. (Yeung 1999, 31–33, 44–46, 58, 70–71.)

Jokainen tutkimukseen osallistuva kuului johonkin yllä mainituista kategorioista. Siitä huolimatta vapaaehtoistyöntekijällä saattoi olla muihinkin kategorioihin liittyviä motiiveja. Tutkimuksessa painotetaan vapaaehtoistyön moninaisuutta; tutkimuksessa nousi neljä erilaista orientaatiota, joista jokaisessa voi olla sekä itsekkäitä että epäitsekkäitä

motiiveja. Yeung tuo tutkimuksensa arvioinnissa esiin käsitteen hedonistinen altruismi eli samanaikainen nautinnon etsiminen ja yhteisen hyvän tekeminen, joka esiintyy kaikissa Yeungin orientaatioissa. Auttamishalu oli myös kaikissa orientaatioissa läsnä. (Yeung 1999, 26–31.) Mielenkiintoinen huomio on, että vapaaehtoisten odotusten tarkkuus on tärkeä tekijä vapaaehtoistyössä pysymisessä. Yksittäinen motiivi tai motiivien itsekkyys ei näytäkään olevan ratkaiseva tekijä. (Yeung 1999, 78–79.)

Vapaaehtoistoimintaa ja vapaaehtoisia voidaan myös ohjata ja tukea. Yleensä vapaaehtoistoiminnan ja vapaaehtoisten ohjaus limittyvät hyvin yhteen. Kaisli Syrjäsen (2003a, 29) mukaan siihen kuuluu käytännön asioiden järjestelyä ja henkistä tukemista. Syrjänen (2003b, 33–36) näkee vapaaehtoisten ohjauksen tärkeäksi toiminnaksi. Vaikka vapaaehtoisilla on tietyt arvot ja motiivit, kun he toimintaan mukaan lähtevät, niin he eivät välttämättä jaksaa loputtomiin ilman tunnustusta, ohjausta ja tukea. Syrjäsen mukaan vapaaehtoistyöntekijän jaksamiseen vaikuttavat erityisesti neljä eri seikkaa: toimintaedellytykset, vapaaehtoisen elämäntilanne, toiminnan selkeys ja omiin arvoihin sopiva vapaaehtoistyö. Toimintaedellytyksiin kuuluvat riittävät tila-, henkilö ja toimintaresurssit. Tämän lisäksi on tärkeää, että vapaaehtoisille järjestetään koulutusta ja heidät perehdytetään tehtäviinsä. Myös asioista tiedottaminen ja tuki kuuluvat tähän. (Syrjänen 2003b, 33–36.)

Toinen tärkeä asia on vapaaehtoisten elämäntilanne. Hänellä täytyy olla riittävästi aikaa ja mielenkiintoa tehtäviään kohtaan. Toiminnan joustavuus eli se, että toisinaan on mahdollista tehdä vähemmän ja toisinaan enemmän tehtäviä, on tärkeä seikka. Tärkeää on se, että vapaaehtoinen voi hyödyntää työssään tärkeinä pitämiään asioita. Toiminnan selkeys on myös tärkeä seikka: tiedetään kuka tekee mitä, mitä tehdään, miksi tehdään, kuka muu tekee ja kuka on vastuussa. (Syrjänen 2003b, 33–36.) Tiedonkululla voidaan ratkaisevasti vaikuttaa tähän asiaan. Neljäntenä Syrjäsen mallissa (2003b, 36) on omiin arvoihin sopiva vapaaehtoistyö. Tärkeää on, että vapaaehtoinen voi osallistua jatkuvaan keskusteluun toiminnan tavoitteista ja käytännöistä. Yksilön ja yhteisön arvot ja toimintaa ohjaavat periaatteet on tärkeää olla avoimia. (Syrjänen 2003b, 36.)

Eräs keino, jolla vapaaehtoisia voidaan tukea, on työnohjaus. Tätä tuen muotoa on käytetty esimerkiksi Suomen Mielenterveysseuran tukihenkilötyössä (Porkka & Salmenjaakko 2005, 10.) Työnohjaus voidaan määritellä selkeästi erilliseksi tilanteeksi, vaikka

kyseessä olisikin ryhmä, joka usein kokoontuu yhteen. Työnohjaukseen liittyy ohjaaja, joka vastaa ohjauskerran sisällöstä ja tilaisuuden etenemisestä. Työnohjauksessa on mahdollista tarkastella omaa työtään ja siihen liittyviä tuntemuksia. Työnohjaus voi olla yksilö-, ryhmä- tai työyhteisön ohjaamista. Ominaista työnohjaukselle on tavoitteellisuus ja se, että käsiteltävät asiat nousevat tilaisuuteen osallistuneista. (Syrjänen 2003c, 56.) Työnohjaus on siis jatkuvaa, säännöllistä ja ennalta sovittua (Porkka & Salmenjaakko 2005, 11).

Ammattityöntekijät omalla asennoitumisellaan vaikuttavat pitkälti siihen miten vapaaehtoiset otetaan vastaan työpaikoilla. Suhtautumistapoja on monia. Hyvä on huomioida myös se, että ammattityön voidaan nähdä olevan kiinteässä vuorovaikutussuhteessa vapaaehtoistoimintaan, sillä esimerkiksi työnohjaus on yksi keino edistää vapaaehtoisten jaksamista toiminnassa ja sitä kautta edistää vapaaehtoistoiminnan kehittymistä. Näin ollen vapaaehtoistoiminta usein edellyttää ammatillista tukea (Ruohonen 2003, 52).

3 AIKAISEMPIA TUTKIMUKSIA

Vapaaehtoistoimintaa on tutkittu aikaisemmin melko paljon. Useimmat tutkimukset ovat kartoittaneet vapaaehtoisten motiiveja ja niihin liittyviä asioita (Grönlund 2003; Yeung 2002, 1999). Sen lisäksi on tutkittu vapaaehtoissektorin mahdollisuuksia hyvinvointipalvelujen tuottajina (Harinen 1998; Lindqvist 1998). Työntekijöiden näkökulma ei ole ollut kovinkaan paljon esillä. Eräs raportti, jossa on selvitetty työntekijöiden näkökulmaa vapaaehtoistoimintaan, on vuonna 2007 tehty selvitys ”Vapaaehtoistyö Sosiaaliviraston näkökulmasta” Siinä esitellään tilastotietoa muun muassa vapaaehtoistyön välityksestä Helsingin kaupungin Sosiaalivirastossa. Selvityksessä kerrotaan Sosiaaliviraston vapaaehtoistoiminnasta ja pohditaan parannusehdotuksia tulevaisuutta varten. Selvityksessä esitetään Sosiaaliviraston eri vastualueiden johtoryhmien huomioita vapaaehtoistoimintaa kohtaan. Halttunen–Sommar Dahl ja Linna tuovat esille, että Sosiaaliviraston vanhuspalveluiden vastualueen johtoryhmä huomioi tulevaisuudessa kiinnittämään enemmän huomiota vapaaehtoisten tukemiseen ja vapaaehtoistoiminnan lisäämiseen palvelukeskuksissa. Vapaaehtoistoiminnan kohderyhmänä ovat kotona ja palvelutalossa asuvat ja palvelukeskuksissa asioivat henkilöt. Toiminta on ennalta ehkäisevää. (Halttunen–Sommar Dahl & Linna 2007, 10–11.)

Riikka Helminen ja Tarja Sormunen (2004) ovat tutkineet opinnäytetyössään ammattilaisten näkökulmasta vapaaehtoistoimintaa. Kysely suoritettiin Vallilan ensikodin työntekijöille. Aineistonkeruumenetelmänä oli kyselylomake, joka sisälsi sekä avoimia että strukturoituja kysymyksiä. Muodoltaan tutkimus oli triangulaatio yhdistäen sekä kvantitatiivista että kvalitatiivista tutkimusotetta. Kyselyyn vastasi yhteensä 14 työntekijää. Ammatillaiset kokivat vapaaehtoistyön tukevan heidän omaa työtään ja olivat tyytyväisiä vapaaehtoistyöntekijöihin. Toiveena ammatillaiset esittivät, että olisi enemmän yhteisiä koulutuksia ja tapaamisia vapaaehtoisten kanssa. (Helminen & Sormunen 2004, 2.)

Anne Birgitta Yeungin (2002) tutkimusta varten haastateltiin 997 ihmistä asennoitumisesta ja osallistumisesta vapaaehtoistoimintaan maaliskuussa 2001. Tutkimus analysoitiin kuuden pääteeman kautta, jotka olivat suomalaisten mielikuvat vapaaehtoistoiminnasta, suomalaista vapaaehtoistoimintaa organisoivat tahot, suomalaisten toimin-

taan osallistumisen määrät, muodot, motiivit ja esteet. (Yeung 2002, 10.) Mielenkiintoisena huomiona tuloksissa tuli esiin se, että suomalaisten osallistujamäärät vapaaehtoistoiminnassa ovat korkealla tasolla kansainvälisesti katsottuna. Sen lisäksi suomalaisten vapaaehtoistoimintaan käyttämä aika on korkeampi kuin vapaaehtoistoiminnan kärki- maissa, Kanadassa ja USA:ssa. Suosituimmat osallistumiskohteet olivat urheilu ja liikunta, sosiaali- ja terveysala sekä lasten ja nuorten kasvatusasiat. Suomalaisten mielikuvat vapaaehtoistoiminnasta olivat positiivisia. Vapaaehtoistoimintaan liitettiin palkattomuus ja hyvän asian edistäminen. Suurimpana motiivina vapaaehtoistoimintaan lähtemisessä oli tutkimuksen mukaan halu auttaa. (Yeung 2002, 70–72.)

Raija Lindqvist (1998) on puolestaan tutkinut pro gradu -työssään vapaaehtoistyön mahdollisuuksia ja rajoituksia tuottaa hyvinvointipalveluja erityisesti maaseudun vanhuksille. Tutkimuksessa selvitettiin myös sitä voiko sosiaalipalveluja tuottaessa siirtää tehtäviä vapaaehtoistyöntekijöille ja yhteisöille ja missä määrin. Tutkimuksen aineistona oli Kangasnimen kunnassa toteutetun (Havake-kokeilun) vapaaehtoistyöntekijöitä kahdesta kylästä sekä potentiaalisia vapaaehtoistyöntekijöitä kahdesta kunnasta, joissa kokeilu ei alkanut. Haastatteluja tehtiin yhteensä 17. Kokeilun ideana oli yhdistää eri toimijoiden työpanokset järjestämällä ryhmämuotoista palvelua ikäihmisille, jonka tavoitteena oli sosiaalisen toimintakyvyn tukeminen. Tällöin myös moniammatillinen yhteistyö vahvistuisi eri toimijoiden kesken. Tutkimuksen teemat jakaantuivat muun muassa seuraaviin: vapaaehtoisten osallistuminen, kylätoimikuntien toiminta, (Havake-kokeilu) ja haastateltavien suhtautuminen yhteisölliseen sosiaalipolitiikkaan. Haastateltavat näkivät vapaaehtoistoiminnan tärkeänä toimintamuotona, joka täydentää julkisia palveluja. Silti vapaaehtoistoiminnalla ei voida vastaajien mukaan vastata kaikkiin ikäihmisen tarpeisiin, vaan rinnalle tarvitaan ammatillista työtä. (Lindqvist 1998, 44–64, 79.)

Heli Harinen (1998) on pro gradu -työssään tutkinut sosiaalipolitiikan vaihtoehtoisia toimintastrategioita ja niiden tarjoamia mahdollisuuksia sosiaalialan vapaaehtoisjärjestöjen näkökulmasta. Strategiat on tutkimuksessa jaettu kolmeen osaan: hyvinvointivalttiollinen strategia, markkina strategia ja yhteisöllinen strategia. Näistä tutkittiin erityisesti yhteisöllisen strategian mahdollisuuksia. Tutkimuksessa oli tarkoituksena selvittää muun muassa vapaaehtoisjärjestöjen roolia hyvinvointipalvelujen tuottajana sekä sitä minkälaisia odotuksia järjestöihin kohdistuu muualta, esimerkiksi julkiselta sektorilta.

Työn empiirisen osan muodosti tutustuminen Mielenterveysyhdistys Helmi ry:hyn haastatteleamalla yhdistyksen järjestösihteeria ja tiedottajaa ja tutustumalla yhdistyksen erilaisiin kirjallisiin materiaaleihin, esimerkiksi toimintasuunnitelmaan ja lehtiin. Harisen tarkastelun tuloksena on se, että vapaaehtoissektorin omat ja niihin kohdistuvat tavoitteet ovat keskenään ristiriidassa. Helmi ry:ssä painotettiin sitä, että yhteiskunnalle kuuluvia tehtäviä ei haluta hoitaa, vaan vapaaehtoissektorin rooli on luonteeltaan täydentävä ja rinnakkainen, ei siis korjaava. (Harinen 1998, 2, 59.)

Mielenkiintoisen tutkimuksen vapaaehtoistoimintaan liittyen on tehnyt Johanna Onnismaa (1998). Hänen tutkimuksensa tarkoituksena oli kuvata vapaaehtoisen mielenterveystyön merkitystä hoitotyön ammattilaisille. Tutkimus suoritettiin Kriisikeskus Osviitassa, joka kuuluu Suomen Mielenterveysseuran ensiapu- ja kriisikeskusprojektiin. Tutkimus varten haastateltiin kuutta tukihenkilöä, joilla kaikilla oli myös hoitotyön ammatillinen koulutus. Tuloksista ilmeni, että terveydenhuollon ammattilaiset tekivät vapaaehtoista mielenterveystyötä, koska ei ollut mahdollista kokopäiväiseen palkalliseen työhön, joka vastaisi myös heidän koulutustaan. Vapaaehtoinen mielenterveystyö näyttäytyi vapaaehtoisille myös monin tavoin ammatillisena työnä. Vapaaehtoistyö korvasi näin ammatillista työtä, kun sitä toteuttivat hoitotyön ammatillisen koulutuksen saaneet ihmiset. (Onnismaa 1998.)

Vapaaehtoistoimintaa on siis tutkittu sekä vapaaehtoisten (Yeung 1999; 2002) että ammattityöntekijöiden näkökulmasta (Helminen & Sormunen 2004). Tosin ammattityöntekijöiden näkökulma ei ole ollut yhtä vahvasti tutkimuksissa esillä. Sen lisäksi on tutkittu myös vapaaehtoissektorin mahdollisuuksia hyvinvointipalvelujen tuottajana (Harinen 1998). Aineistoa on hankittu tutkimuksissa myös eri tavoilla. Siitä huolimatta erityyppiset haastattelut näyttävät olevan kaikista käytetyin menetelmä tätä teemaa tutkittaessa (Yeung 1999, Onnismaa 1998). Tutkimukset ovat vaihdelleet myös tutkimusotteeltaan: esimerkiksi Yeungin (2002) ja Helmisen ja Sormusen (2004) tutkimukset ovat yhdistäneet määrällistä ja laadullista tutkimusotetta. Tosin Yeungin (1999) ja Onnismaan (1998) tutkimukset nojaavat laadulliseen tutkimusotteeseen. Vapaaehtoistoimintaa on tutkittu myös eri aikoina: esimerkiksi Lindqvistin tutkimus on vuodelta 1998, kun taas Sosiaaliviraston selvitys vapaaehtoistoiminnasta on vuodelta 2007. Aiheeseen on myös vanhempia tutkimuksia, mutta tässä luvussa on päädytty esittelemään uudempia tutkimuksia. Sen lisäksi aihetta tutkitaan edelleenkin. Yhteenvetona eri tutkimuksien tulok-

sista voisi sanoa, että vapaaehtoistoiminta on osa yhteiskunnan toimintaa. Vapaaehtoistoiminta koetaan myös hyödyllisenä toimintamuotona, joka täydentää julkisesti tuotettuja sosiaalipalveluja (Lindqvist 1998). Sen tehtävänä ei ole niiden korvaaminen vaan rinnalla kulkeminen. Vapaaehtoisten motiiveja lähteä vapaaehtoistoimintaan on monia, mutta yksi varsin yleinen on halu auttaa muita ihmisiä (Yeung 2002). Vapaaehtoistoimintaan lähtevillä ihmisillä oma elämäntilanne on usein hyvä, ja he haluavat siksi auttaa muita myös tämän tilanteen saavuttamisessa.

4 TUTKIMUSYMPÄRISTÖNÄ VANHUSTEN PALVELUTALOYHDISTYS

Vanhusten Palvelutaloyhdistys ry toimii yleishyödyllisyyden periaatteiden mukaisesti ja on perustettu vuonna 1989. Yhdistyksen perustajajäseniä olivat Kansallinen Eläkeläisliitto ry, Vanhus- ja Lähimmäispalvelun Liitto ry – Etelä-Suomen YH-rakennuttajaosuuskunta, Helsingin Sato Oy, Kansallis-osake-pankki ja Postipankki Oy. (Kunnas 2008.) Nykyiset yhteisöjäsenet ovat Vanhus- ja Lähimmäispalvelun Liitto ry, Suomen Setlementtiliitto ry, Avara Suomi Oy, Sato-Rakennuttajat Oy ja Kuntokallio Säätiö (Vanhusten Palvelutaloyhdistys 2009a). Yhdistyksen historia liittyy kiinteästi palveluasumisen kehittämiseen. Yhdistyksen perustamisen aikoihin yhteiskunnassa oli menossa vanhainkotien korjaaminen ja muuttaminen palvelutaloiksi. Vuosina 1989–1995 valmistauduttiin rakentamiseen ja palvelutoimintaan: muodostettiin palvelukonsepti ja hankittiin tontteja, joihin taloja voitaisiin alkaa rakentamaan. Vuodet 1996–2004 olivat rakentamisen ja palvelutoiminnan pystyttämisen aikakautta, jonka aikana valmistui viisi taloa ja kuudetta rakennettiin. (Kunnas 2008.)

Varsinainen toiminta on alkanut siis vuonna 1998, jolloin valmistuivat yhdistyksen ensimmäiset palvelukeskukset Helsinkiin (Vanhusten Palvelutaloyhdistys 2008, 5). Tällä hetkellä Helsingissä on kaksi palvelukeskusta: palvelukeskus Meriportti Herttoniemessä ja palvelukeskus Merikaari Lauttasaaressa. Sen lisäksi on yksi palvelutalo: palvelutalo Domus Kampissa. Espoossa Matinkylässä sijaitsee palvelutalo Omenatarha. Vantaalla sijaitsee puolestaan yksi palvelukeskus ja yksi palvelutalo: palvelukeskus Martinpuisto sijaitsee Martinlaaksossa ja Liesitorin palvelutalo Myyrmäessä. (Vanhusten Palvelutaloyhdistys 2009b.) Tällä hetkellä Vanhusten Palvelutaloyhdistyksellä on siis yhteensä kuusi taloa pääkaupunkiseudulla, kolme palvelutaloa ja kolme palvelukeskusta.

Yhdistys perustettiin aikoinaan edistämään laadukasta vanhusten palveluasumista sekä kehittämään vanhusten yleistä hyvinvointia, terveyttä, virkeyttä ja omatoimisuutta (Kunnas 2008). Asumispaikkoja yhdistyksen kuudessa talossa on yhteensä 319. Omistuspohjaisia palvelusasuntoja näistä on 205. Ryhmäkotipaikkoja eri kohderyhmille, muun muassa kehitysvammaisille ja muistihäiriöisille ihmisille, on yhteensä 113. Asumis- ja hoivapalveluiden lisäksi yhdistys tuottaa kaikissa taloissaan kotipalvelua, muistihäiriöisten päivätoimintaa, erilaisia ryhmä- ja virkistystoimintoja kotona asumisen

tueksi sekä ravintolapalveluita. Yhdistyksellä on lisäksi kokeilu- ja kehittämistoiminnan projekteja. (Vanhusten Palvelutaloyhdistys 2008 5.) Yhdistyksessä työskentelee tällä hetkellä vakituisessa työsuhteessa 125 työntekijää.

Vapaaehtoistoiminta Vanhusten Palvelutaloyhdistyksessä on palvelutaloissa asuvien ja yhdistyksen toiminnassa mukana olevien ihmisten hyväksi tehtävää työtä. Sitä tehdään tavallisen ihmisen tiedoin ja taidoin, jota kuitenkin tuetaan koulutuksilla ja ohjauksella. Vapaaehtoistoiminta on palkatonta. (Vanhusten Palvelutaloyhdistys 2008, 7.) Vapaaehtoisia on yhdistyksen toiminnassa mukana tällä hetkellä noin 50–60 henkilöä. Yhdistyksessä on tehty vasta vähän aikaa suunnitelmallista vapaaehtoisten rekrytointia.

Jokaisessa palvelukeskuksessa tai -talossa on vapaaehtoistoiminnan yhdyshenkilö. Sen lisäksi palvelukeskuksien ja -talojen johtajat ovat myös kiinteästi mukana yhdistyksen vapaaehtoistoiminnassa. Yhdyshenkilö on yhteyshenkilö vapaaehtoisten ja työntekijöiden välillä. Hän jakaa tietoa vapaaehtoistoinnasta henkilökunnalle ja perehdyttää muun henkilökunnan vastaanottamaan vapaaehtoisen. Hän myös viestittää johtajalle tietoa vapaaehtoisten koulutustarpeesta ja osallistuu mahdollisuuksien mukaan koulutuksen järjestämiseen. Yhdyshenkilön tehtäviin kuuluu myös olla ajan tasalla oman palvelukeskuksen tai -talon vapaaehtoistoiminnan tarpeesta. Hän myös tukee vapaaehtoisia heidän työssään. Johtajan rooliin vapaaehtoistoiminnassa kuuluu vapaaehtoisen perehdyttäminen yhdistykseen ja sen toimintaan. Hän myös vastaa vapaaehtoisten huomiomisesta ja kouluttamisesta. (Vanhusten Palvelutaloyhdistys 2008, 8.) Koulutusta järjestetään tarpeen mukaan. Vanhusten Palvelutaloyhdistyksessä on myös vapaaehtoistoimikunta, jonka jäseniä ovat palvelukeskuksien ja -talojen vapaaehtoistoiminnan yhdyshenkilöt. Toimikunnan tehtävänä on muun muassa vapaaehtoistoiminnan kehittäminen.

Vapaaehtoisten tehtäviin kuuluvat muun muassa saatto- ja ulkoiluapu, erilaisissa tapahtumissa mukana olo ja kerho- ja harrastetoiminnan ohjaus (Vanhusten Palvelutaloyhdistys 2008, 14–16). Vapaaehtoisella on toimintaan osallistuessa sekä oikeuksia että velvollisuuksia. Oikeuksia ovat muun muassa oikeus ohjaukseen ja tukeen, oikeus sitoutua itselle sopivaksi ajaksi ja oikeus itselleen sopivaan tehtävään. Velvollisuuksia puolestaan ovat muun muassa velvollisuus pitää kiinni sovituista asioista, antaa palautetta ja osallistua tilastointiin. Myös vaitiolovelvollisuus kuuluu vapaaehtoisen velvollisuuksiin,

joka lukee myös sopimus pohjassa, jonka palvelukeskuksen tai -talon johtaja ja vapaaehtoinen yhdessä aluksi tekevät. (Vanhusten Palvelutaloyhdistys 2008, 11, 20.) Vapaaehtoiset on myös vakuutettu Vanhusten Palvelutaloyhdistyksen toimesta.

5 TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN

5.1 Tutkimuksen tavoitteet ja tarkoitus

Tavoitteena tutkimuksessa oli saada kokonaiskuva Vanhusten Palvelutaloyhdistyksen vapaaehtoistoiminnasta työntekijöiden kertomana. Tutkimuksessa kartoitettiin työntekijöiden kokemuksia Vanhusten Palvelutaloyhdistyksen vapaaehtoistoiminnasta sekä työntekijöiden käsityksiä siitä, miten vapaaehtoistoimintaa voitaisiin yhdistyksessä kehittää. Tutkimuksessa ei kartoitettu vapaaehtoisten, omaisten tai asiakkaiden näkökulmia.

Tutkimuskysymyksiä oli kaksi:

- 1) Miten Vanhusten Palvelutaloyhdistyksen ammattityöntekijät kokevat vapaaehtoistoiminnan?
- 2) Miten vapaaehtoistoimintaa voitaisiin työntekijöiden mukaan edelleen kehittää Vanhusten Palvelutaloyhdistyksessä?

5.2 Tutkimusote tässä opinnäytetyössä

Tutkimus on aina luonteeltaan luova prosessi. Tutkimus on ongelmanratkaisua, jonka avulla pyritään selvittämään tutkittavan asian lainalaisuudet ja toimintaperiaatteet. (Heikkilä 1999, 13.) Tutkimus tavoittelee siis totuutta (Uusitalo 2001, 24). Tutkimukset voidaan jakaa kahteen osaan: teoreettisiin tutkimuksiin, joissa käytetään hyväksi valmiita, olemassa olevia tietomateriaaleja sekä empiiriseen tutkimukseen. Empiirinen tutkimus on luonteeltaan havainnoivaa. Se jakaantuu kvantitatiivisiin ja kvalitatiivisiin tutkimuksiin. (Heikkilä 1999, 13, 16–18.)

Hannu Uusitalo (2001, 51) on kirjassaan esittänyt yhden mallin empiirisen tutkimuksen etenemisestä. Vaiheet ovat: 1) tutkimusongelma (tutkimusaiheen valinta, tutkimuskohteen alustava määrittely), 2) aikaisempi ongelmaa sivuava kirjallisuus (tutustuminen teoreettiseen kirjallisuuteen ja empiiriseen tutkimukseen), 3) ongelman täsmennys (tutkimuskohteen tarkempi määrittely, viitekehys, hypoteesit), 4) tutkimusasetelma (millai-

nen aineisto, minkälainen menetelmä tutkimukseen), 5) aineistonkeruu ja sen analysointi ja 6) johtopäätökset. Tutkimus etenee siis vaiheittain. Tutkimusprosessin jakaminen eri vaiheisiin voi auttaa sen hahmottamisessa. Nämä vaiheet seuraavat toisiaan. (Uusitalo 2001, 51.) Hyvä on huomioida, että nämä vaiheet ovat vuorovaikutuksessa keskenään ja tutkija voi joutua palaamaan myöhemmin johonkin aikaisempaan vaiheeseen. Kaikissa näissä vaiheissa tutkija joutuu tekemään erilaisia valintoja (Uusitalo 2001, 52–60), jotka sitten ohjaavat tutkimusta eteenpäin.

Määrällistä eli kvantitatiivista tutkimusta voidaan nimittää myös tilastolliseksi tutkimukseksi. Tällä tutkimusotteella voidaan muun muassa selvittää asioiden välisiä riippuvuuksia sekä lukumääriin ja prosentteihin liittyviä kysymyksiä. Kvantitatiivinen tutkimus edellyttää riittävän suurta otosta, joka on myös edustava (eli edustaa perusjoukkoa, johon tutkimuksen tulokset on tarkoitus yleistää). (Heikkilä 1999, 13, 16–18.)

Kvalitatiivinen eli laadullinen tutkimus pyrkii ymmärtämään tutkimuskohdetta ja selittämään sen käyttäytymistä. Tutkimuskohteena on yleensä pieni määrä tapauksia, mutta niitä pyritään analysoimaan tarkasti. Laadullisessa tutkimuksessa ei pyritä tilastollisiin yleistyksiin ja tutkittavat valitaan usein harkinnanvaraisesti. Laadullinen tutkimus sopii hyvin esimerkiksi toiminnan kehittämiseen tai sosiaalisten ongelmien tutkimiseen. (Heikkilä 1999, 16–17.)

Tässä opinnäytetyössä tutkimusote oli kvalitatiivinen. Pyrkimyksenä oli tutustua tutkittavaan kohteeseen perusteellisesti. Otoksen koko oli pieni ja kyselylomakkeen avoimet, vastaajien itse kirjoittamat vastaukset, saivat tulosten tarkastelussa enemmän tilaa kuin numeeriset tiedot.

5.3 Aineiston keruu

Aineiston keruu on yksi Uusitalon (2001, 51) esittämän empiirisen tutkimuksen mallin vaiheista. Tutkimusta varten on aina kerättävä aineisto, joka muodostaa tärkeän osan tutkimusta: ilman aineistoa ei ole tutkimusta. Aineistonkeruumenetelmiä on monia. Heikkilän (1999, 13, 16–18) mukaan kvantitatiivisessa tutkimuksessa tyypillisiä aineistonkeruumenetelmiä ovat muun muassa lomakekyselyt, strukturoidut haastattelut ja

systemaattinen havainnointi. Kvalitatiivisissa tutkimuksissa aineistonkeruumenetelminä käytetään puolestaan erimuotoisia haastatteluja, havainnointia ja päiväkirjoja (Eskola & Suoranta 1996, 11). Siitä huolimatta selvää rajaa aineistonkeruutavoissa määrällisen ja laadullisen tutkimusotteen välillä ei voida kuitenkaan tehdä (Heikkilä 1999, 17).

Opinnäytetyötä varten valittiin kolme Vanhusten Palvelutaloyhdistyksen palvelukeskusta tai -taloa, joiden vapaaehtoistoimintaan pyrittiin tutustumaan hieman tarkemmin. Nämä valittiin yhdessä Vanhusten Palvelutaloyhdistyksen edustajan kanssa. Toimipaikkojen valintaan vaikutti palvelukeskuksien ja -talojen koko ja vapaaehtoistoiminnan rooli niissä. Tutkimuksen yhtenä tarkoituksena oli kehittää vapaaehtoistoimintaa eteenpäin. Tämä vaatii tietoa siitä, miten vapaaehtoistoiminta toimii nyt ja miten sitä voidaan kehittää. Tarvittiin palvelukeskuksia ja -taloja, joissa toiminta on jo vakiintunut ja vastaajia, joilla on kokemusta vapaaehtoistoiminnasta Vanhusten Palvelutaloyhdistyksessä. Yhteensä Vanhusten Palvelutaloyhdistyksellä on tähän mennessä kuusi palvelukeskusta tai -taloa, mutta näiden kaikkien tutkiminen tässä tutkimuksessa ei olisi ollut mahdollista, sillä tällöin tutkimus olisi voinut paisua liian suureksi ja aineistoa olisi ollut hankala hallita kvalitatiivisesta näkökulmasta käsin.

Jokaisessa valitussa palvelukeskuksessa ja -talossa oli tutkimuksen yhdyshenkilö, joka valitsi vastaajat harkinnanvaraista otantaa käyttäen tutkimukseen yhdessä johtajan ja/tai vapaaehtoistoiminnan yhdyshenkilön kanssa. Tutkimukseen valittiin 7–10 henkilöä jokaisesta palvelukeskuksesta tai -talosta eli tavoitteena oli yhteensä 21–30 vastaajaa. Valintakriteerinä oli se, että työntekijä on ollut työssään vapaaehtoisten kanssa tekemisissä tai on kiinnostunut yhdistyksen vapaaehtoistoiminnasta. Kyselyyn vastanneet palauttivat kyselyn tutkimuksen yhdyshenkilölle määräpäivään mennessä. Aineiston raportoinnissa käytetään Vanhusten Palvelutaloyhdistyksen nimeä, mutta toimipaikkojen eli paikkojen, joissa tutkimuksen aineisto kerättiin, ei tutkimuksessa esitetä vastaajien anonymiteetin suojelemiseksi.

Aineistonkeruumenetelmänä oli kyselylomake (ks. liite 1), jonka avulla oli tarkoitus kerätä Vanhusten Palvelutaloyhdistyksen henkilökunnan kokemuksia vapaaehtoistoiminnasta yhdistyksessä. Kyselylomake jakaantui kolmeen osaan: ”osio 1 taustatietoja”, jotka toivat tärkeää taustatietoa vastaajista, ”osio 2 vapaaehtoistoiminta ja sen merkitys”, jossa tarkasteltiin vapaaehtoistoimintaa ammattityöntekijöiden näkökulmasta Van-

husten Palvelutaloyhdistyksessä ja ”osio 3 vapaaehtoiset toiminnassa”, jossa kysymykset koskivat muun muassa vapaaehtoisten perehdytystä ja ammattityöntekijöiden roolia Vanhusten Palvelutaloyhdistyksen vapaaehtoistoiminnassa. Kyselylomakkeen kysymyksien rakentamiseen ja valintaan vaikuttivat erityisesti tutustuminen aikaisempiin, aiheeseen liittyviin tutkimuksiin. Sen lisäksi myös Vanhusten Palvelutaloyhdistyksen toiveet huomioitiin kyselylomaketta rakennettaessa. Erityisesti minua kiinnosti yhteistyö vapaaehtoisten ja ammattityöntekijöiden välillä, joka onkin yksi keskeinen teema kyselylomakkeessa. Tämän lisäksi kiinnosti se, miten ammattityöntekijät kokevat vapaaehtoistoiminnan yhdistyksessä, minkälaisia tehtäviä he näkevät kuuluvan vapaaehtoistoimintaan ja miten vapaaehtoistoimintaa tulisi tukea yhdistyksen ja henkilökunnan puolelta.

Raine Valli (2007, 102–105) on omassa artikkelissaan tuonut esiin tärkeitä asioita kyselylomakkeen rakentamiseen liittyen. Kyselylomakkeen tulee ensinnäkin olla sopivan pituinen (ei liian pitkä, mutta ei liian lyhytkään, jotta saadaan aineistoa tutkimusta varten). Kysymysten tulee olla selkeitä, mahdollisimman neutraaleja ja muodoltaan sellaisia, että vastaajat ymmärtävät ne yksiselitteisesti. (Valli 2007, 102–105.) Olen pyrkinyt rakentamaan kyselylomakkeen niin, että siinä olevat kysymykset olisivat mahdollisimman selkeitä ja että ne eivät olisi johdattelevia.

Rakensin kyselylomakkeen siten, että aluksi oli ”lämmittelykysymyksiä”, joihin lukeutui muun muassa vastaajan ikä, sukupuoli ja ammattinimike. Vallin (2007, 103) mukaan lämmittelykysymykset toimivat ikään kuin selittävinä muuttujina, jossa tutkittavaa muuttujaa tarkastellaan suhteessa niihin. Ne toimivat johdatteluna myös varsinaiseen aiheeseen (Valli 2007, 103.) Lämmittelykysymysten jälkeen lomakkeessani tuli muutama kysymys aiheeseen liittyen, jotka syvensivät johdatusta aiheeseen. Tämän jälkeen tulivat ”arjojen aiheiden kysymykset”, jotka tässä tutkimuksessa liittyivät erityisesti siihen, miten vapaaehtoistoiminta yhdistyksessä toimii ja miten sitä voitaisiin kehittää edelleen. Kyselylomakkeen lopussa oli sitten kysymyksiä, jotka toimivat ”jäähdyttelykysymyksinä”. Tänne pyrin laittamaan kysymyksiä, joihin olisi helppo vastata. Tosin tässä en omasta mielestäni onnistunut aivan täydellisesti, sillä lomakkeen lopussa on myös melko raskaitakin kysymyksiä mukana, jossa vastaajat ovat joutuneet miettimään perusteellisesti. Tästä hyvänä esimerkkinä on lomakkeen kaksi viimeistä kysymystä. Valli (2007, 103–104) tuo esiin, että on mahdollista, että vastaajien motivaatio voi hii-

pua kyselyn loppupuolella, etenkin jos kyselylomake on pitkä, kuten omassa tapauksessani. Kyselylomakkeeni oli pituudeltaan viisi sivua, joka on Vallin (2007, 104) mukaan lomakkeen maksimipituus kohderyhmän (aikuiset) huomioiden.

Kyselylomakkeessa oli sekä avoimia kysymyksiä, joihin vastaajat voisivat vastata vapaasti että strukturoituja kysymyksiä, joissa vastausvaihtoehdot oli annettu valmiiksi. Pituudeltaan lomake oli 5 sivua, mikä on melko pitkä, mutta osa kyselylomakkeen kysymyksistä oli jatkokysymyksiä edelliselle kysymykselle (eli jos vastaaja oli vaikka valinnut edellisestä kysymyksestä vastausvaihtoehdon a -> niin seuraava kysymys voi koskea vain niitä henkilöitä, jotka ovat tämän a-vaihtoehdon valinneet -> näin ollen osa kysymyksistä ei koskenut kaikkia vastaajia ja he saattoivat ohittaa jotkut kysymykset). Jokainen vastaaja sai kyselylomakkeen lisäksi saatekirjeen, jonka pohja on liitteessä 2. Siihen lisättiin vielä toimipaikkakohtaisesti tutkimuksen yhdyshenkilöiden yhteystiedot mahdollista yhteydenottoa varten. Tässä tutkimuksessa käytettävä kyselylomake täytettiin nimettömänä, mikä voi tuoda esiin sellaisia asioita, joita esimerkiksi henkilökohtaiset haastattelut eivät olisi tuoneet esiin. Tietty välimatka vastaajan ja tutkijan välillä voi olla toisinaan hyväksi.

Kyselylomake esiteltiin ennen sen toimittamista valittuihin palvelukeskuksiin ja -taloihin. Heikkilän (1999, 60) toteaa, että esitestauksen jälkeen on vielä mahdollista tehdä korjauksia lomakkeeseen. Esitestauksen ideana on, että lomake toimitetaan noin viidelle – kymmenelle henkilölle, jotka arvioivat lomaketta; onko se liian pitkä, ovatko kysymykset ymmärrettäviä, onko joku kysymys turha, puuttuuko jokin aihealueeseen liittyvä tärkeä kysymys. (Heikkilä 1999, 60.) Tämän opinnäytetyön kyselylomakkeen esitestaukseen osallistui yhteensä kuusi ihmistä: kolme opiskelijaa Diakoniamattikorkeakoulusta, kaksi sosiaalialan työntekijää ja yksi työntekijä Vanhusten Palvelutaloyhdistyksestä. Esitestauksen pohjalta kyselylomaketta muokattiin vielä ennen sen toimittamista palvelukeskuksiin ja -taloihin. Esitestauspalautteen avulla muun muassa kevensin lomaketta lisäämällä monivalintakysymyksiä, muutin joidenkin kysymysten paikkaa lomakkeessa ja muutin joidenkin kysymysten muotoa selvemäksi, jotta kyselyn kysymykset olisivat mahdollisimman yksiselitteisiä. Lomakkeen pituudesta tuli myös esitestausvaiheessa palautetta, mutta itse näin kuitenkin kaikki kysymykset tutkimuksen kannalta tärkeinä, joten lomaketta en lyhentänyt. Kyselyn esitestaaminen oli siis hyödyllistä.

5.4 Aineiston analyysi

Sisällönanalyysi on perusanalyysimenetelmä, jota voidaan käyttää kaikissa laadullisissa tutkimuksissa. Menetelmän avulla voidaan analysoida erilaisia dokumentteja, kuten esimerkiksi kirjoja, artikkeleita, raportteja ja puhetta. Sisällönanalyysin avulla pyritään saamaan kuvaus tutkittavasta ilmiöstä yleisessä ja tiivistetyssä muodossa. Sisällönanalyysi voidaan tehdä kolmella eri tavalla: aineistolähtöisesti, teoriaohjaavasti ja teorialähtöisesti. Aineistolähtöisessä analyysissä tutkimusaineistosta pyritään luomaan teoreettinen kokonaisuus. Aikaisemmilla teorioilla ei pitäisi olla mitään vaikutusta analyysin ja lopputuloksen kanssa. Tutkimuksen analyysiyksiköt valitaan aineistosta. Aineistolähtöiseen analyysiin kuuluu kolme eri vaihetta: 1) aineiston pelkistäminen, 2) aineiston ryhmittely ja 3) teoreettisten käsitteiden luominen aineistosta. Liitteessä 3 on esitetty aineistolähtöisen sisällönanalyysin eteneminen. (Tuomi ja Sarajärvi 2002, 93, 97, 105, 110–111.)

Toinen sisällönanalyysin muoto on teoriasidonnainen analyysi. Siinä on tiettyjä teoreettisia kytkentöjä ja teoria voi toimia analyysin etenemisen tukena. Teoriasidonnaisessa analyysissä edetään aluksi aineistolähtöisesti, mutta analyysin loppuvaiheessa teoria astuu mukaan ja tuloksia tarkastellaan suhteessa johonkin teoriaan, esimerkiksi ihmisten kokemuksia terveydestään voidaan verrata teoriaan ihmisestä psyko-fyysis-sosiaalisena kokonaisuutena. Viimeinen sisällönanalyysin muoto on teorialähtöinen analyysi. Tämä analyysin muoto nojaa johonkin teoriaan, viitekehukseen, joka ohjaa analyysin etenemistä. Tämän analyysin perusteena on esimerkiksi jonkin teoreettisen mallin testaaminen uudessa ympäristössä. (Tuomi ja Sarajärvi 2002, 98–100.)

Tärkeää on pohtia myös sitä, onko sisällönanalyysi sitten luotettava ja objektiivinen analyysi-muoto. Tuomi ja Sarajärvi (2002, 93) toteavat, että ainakin se on käytetty menetelmä, jota voidaan käyttää kaikissa laadullisissa tutkimuksissa hyväksi. Laadullisen aineiston analyysissä voi esiintyä ongelmia. Tuomi ja Sarajärvi esittelevät tekstissään hahmotelman laadullisen analyysin etenemiseksi: 1) tee vahva päätös siitä mikä tässä aineistossa kiinnostaa, 2) käy läpi aineisto, erota ja merkitse asiat jotka sisältyvät päätökseesi, 3) kaikki muu aineistosta jää pois, 4) kerää merkityt asiat yhteen ja erikseen muusta aineistosta 5) luokittele, teemoittele ja tyyppittele aineisto ja 6) kirjoita yhteenve-to. Tässä kohtaa tulee yksi laadullista analyysiä vaikeuttavista tekijöistä. Laadullisesta

aineistosta löytyy nimittäin usein paljon mielenkiintoisia asioita, joita tutkija ei ole voinut olettaakaan löytyvän aihetta tutkimaan lähtiessään. Uusien kiinnostavien asioiden ilmestyminen voi saada tutkijan hämilleen, koska kaikkia näitä asioita olisi mielenkiintoista kuvata ja analysoida. Tässä kohtaa tutkijan on valitettavasti vain hyväksyttävä se tosiasia, että kaikkia asioita ei voida hahmottaa yhden tutkimuksen kautta. On keskityttävä oman tutkimuksen kannalta olennaisiin asioihin, mutta tutkittavasta ilmiöstä on kyllä sitten kerrottava kaikki mahdollinen. (Tuomi ja Sarajärvi 2002, 93–94.) Nämä ongelmat tulevat esiin riippumatta siitä, mikä analysointitapa laadullisissa tutkimuksissa on käytössä.

Toinen heikkous, mikä liittyy erityisesti sisällönanalyysiin, on se, että sisällönanalyysillä analysoitu aineisto saadaan järjestetyksi johtopäätösten tekoa varten. Tutkijan täytyy vielä analyysin jälkeen tehdä johtopäätöksiä aineistosta. Tutkija on esimerkiksi saattanut kuvata analyysinsa erittäin tarkasti, mutta ei ole sitten pystynyt tekemään mielekkäitä johtopäätöksiä aineistosta. Monia tutkimuksia, joissa on käytetty sisällönanalyysiä aineiston analyysimenetelmänä, onkin kritisoitu tästä keskeneräisyydestä. (Tuomi & Sarajärvi 2002, 105.)

Tässä opinnäytetyössä kolmesta eri palvelukeskuksesta tai -talosta kerätyt aineistot analysoitiin kaikki yhdessä. Avointen kysymysten analysoinnissa käytin hyväksi sisällönanalyysiä. Omassa tutkimuksessa käytin apuna liitteessä 3 esitettyä kaaviota, jota käytetään usein hyväksi aineistolähtöisessä sisällönanalyysissä. Analyysin tekeminen ja sopivien luokkien muodostaminen ei välttämättä ole helppoa, mutta niiden muodostaminen jää tutkimuksen tekijän harteille. Sen lisäksi strukturoiduista kysymyksistä laskettiin havainto- ja keskiarvoja. Tällaisia kysymyksiä olivat muun muassa kyselylomakkeen kysymykset 1,2,3,5 ja 6.

Suurelta osin kyselylomakkeessa olevat kysymykset olivat avoimia, joihin vastaajat pystyivät vastaamaan omin sanoin. Aluksi luin kaikki kyselylomakkeet läpi useita kertoja kysymyksittäin ja tarkasteli vastaajien vastauksia. Tämän jälkeen aloin tehdä merkintöjä kyselylomakkeesta olevista tiedoista: osassa kysymyksissä laskettiin havaintoarvoja ja keskiarvoja. Avoimissa kysymyksissä vastaajien alkuperäisistä vastauksista muodostettiin kysymyksittäin pelkistettyjä ilmauksia, jossa vastaajien alkuperäisten ilmausten informaatio pyrittiin säilyttämään. Kirjoitin pelkistetyt ilmaukset paperille.

Esimerkiksi yksi vastaaja oli todennut seuraavaa vapaaehtoistoiminnan määritelmästä: ”omasta vapaasta halusta tehdä jotain auttavaa työtä esim. vanhusten parissa” ja tästä muodostettiin pelkistetyt ilmaukset ”vapaaehtoisuus + auttava työ”. Kyselylomakkeen vastauksia tarkasteltiin siis kysymyksittäin, eli kun kaikista 20 vastauksesta oli pelkistetyt ilmaukset muodostettu kysymykseen 7, siirryttiin seuraavaan kysymykseen, jota tarkasteltiin jälleen 20 vastauksen näkökulmasta ja josta muodostettiin pelkistettyjä ilmauksia ja niin edelleen. Pelkistämisen tarkoituksena oli tiivistää avointen kysymysten vastaukset mahdollisimman lyhyeksi. Aineiston pelkistäminen on ensimmäinen osa aineistolähtöistä sisällönanalyysiä (Tuomi ja Sarajärvi 2002, 110).

Tämän jälkeen tarkasteltiin vastaajien pelkistettyjä ilmauksia ja jaoin ne tutkimuskysymysten mukaan kahteen osaan: pelkistetyt ilmaukset, jotka liittyvät siihen miten työntekijät kokevat vapaaehtoistoiminnan yhdistyksessä ja pelkistetyt ilmaukset, jotka liittyvät vapaaehtoistoiminnan kehittämiseen. Tämä jaon perusteena oli helpottaa aineiston luetavuutta ja hallintaa. Aineiston ryhmittely on aineistolähtöisen sisällönanalyysin toinen osa (Tuomi ja Sarajärvi 2002, 111).

Kolmas osa aineistolähtöistä sisällönanalyysiä on teoreettisten käsitteiden luominen aineistosta (Tuomi ja Sarajärvi 2002, 111). Aineiston ryhmittelyn jälkeen luin useaan otteeseen pelkistetyt ilmaukset läpi tutkimuskysymyksittäin ja tässä vaiheessa alkoi hahmottumaan tutkimuksen luokat, joihin aineisto voitaisiin jakaa. Näitä luokkia nimitetään jatkossa tutkimuksen pääluokiksi. Pääluokiksi muodostuivat aineistosta siis:

- 1) Vapaaehtoistoiminnan tehtävät
- 2) Perehdytys ja perehdytyskansio
- 3) Yhteistyökumppanuus
- 4) Johtajan, vapaaehtoistoiminnan yhdyshenkilön ja vapaaehtoistoiminnan rooli
- 5) Suunnittelu

Tutkimuksen aineiston analyysissä käytettiin hyväksi siis aineistolähtöistä sisällönanalyysiä. Tällöin pääluokat muodostuvat tutkimuksen aineistosta. Ensimmäinen pääluokka pitää sisällään vapaaehtoistoiminnan määritelmän, vapaaehtoistoiminnan tehtävät ja vapaaehtoistoiminnan merkityksen työntekijöille. Toinen pääluokka käsittelee sekä va-

vapaaehtoisten että henkilökunnan perehdytykseen liittyviä asioita. Sen lisäksi tähän luokkaan jaettiin aineisto, joka liittyi yhdistyksen vapaaehtoistoiminnan perehdytyskansiin. Kolmas pääluokka käsittelee vapaaehtoisten ja työntekijöiden yhteistyösuhteeseen liittyviä asioita. Neljäs pääluokka pitää puolestaan sisällään johtajan, yhdyshenkilön ja toimikunnan roolin ja sen kehittämisen. Viimeinen ja viides pääluokka liittyy vapaaehtoistoiminnan suunnitteluun yhdistyksessä. Tässä käsitellään Vanhusten Palvelutaloyhdistyksen vapaaehtoistoiminnan tulevaisuutta ja erilaisia keinoja tukea vapaaehtoismintaa palvelukeskuksissa ja -taloissa. Pääluokat 1-4 liittyvät molempiin tutkimuskysymyksiin: vastaajat toivat esiin kokemuksiaan pääluokkien sisältöön liittyen sekä myös käsityksiään siitä miten niitä, esimerkiksi yhteistyötä vapaaehtoisten ja työntekijöiden välillä, voitaisiin kehittää. Viides pääluokka liittyi puolestaan toiseen tutkimuskysymykseen, jossa tarkasteltiin vapaaehtoistoiminnan kehittämistä.

6 TUTKIMUKSEN TULOKSET

6.1 Taustatietoja

Määräaikaan mennessä vastauksia saapui 20 kappaletta. Vastausaikaa kyselyyn annettiin neljä viikkoa. Kaikki vastaajat olivat naisia. Vastaajista 6 oli toiminut itse vapaaehtoisena. Kyselyyn vastasi 2 johtajaa, 14 hoitajaa, 3 ohjaajaa ja 1 fysioterapeutti. Alhaalla taulukossa on esitetty vastaajien jakaantuminen eri ikäluokkiin. Vastaajien iän keskiarvo oli 42,6 vuotta.

TAULUKKO 1 Vastaajien jakaantuminen eri ikäluokkiin

Ikäluokka	Vastaajien lukumäärä
28-34 v.	5
35-41 v.	5
42-48 v.	4
49-55 v.	4
56 v. ->	2
Yhteensä	20

Vastaajien työskentelyaika Vanhusten Palvelutaloyhdistyksessä vaihteli. Se jakaantui seuraavasti:

TAULUKKO 2 Vastaajien työskentelyaika Vanhusten Palvelutaloyhdistyksessä

Vuosien lukumäärä	Vastaajien lukumäärä
Vuoden tai alle	7
2-4 v.	9
5-7 v.	2
8 v. tai yli	2
Yhteensä	20

Tutkimuksen tuloksia tarkastellaan seuraavaksi viiden pääluokan kautta, jotka on esitetty tarkemmin luvussa 5.4.

6.2 Vapaaehtoistoiminnan tehtävät

Vapaaehtoistoimintaa vastaajat määrittivät monipuolisesti. Vastaukset täydensivät hyvin toisiaan, joten erilaisia vastauksia kysymykseen tuli. Vapaaehtoistoiminnan nähtiin olevan yhteydessä omaan vapaaseen tahtoon. Se on luonteeltaan myös palkatonta toimintaa. Vapaaehtoistoiminta nähtiin olevan työtä toisen hyväksi, auttamista.

Omasta vapaasta halusta tehdä jotain auttavaa työtä esim. vanhusten parissa

Vapaaehtoinen toimii vapaaehtoisena. Ilman palkkaa. Perustuu ei ammattimaisuuteen.

Ilmasta viriketoimintaa. Ulkoilua.

Vapaaehtoisuus ja palkattomuus olivat kuitenkin kaksi määritelmää, jotka esiintyivät useimmiten vastaajien vastauksissa. Nämä kaksi ominaisuutta nähtiin liittyvän vapaaehtoistoimintaan myös Anne Birgitta Yeungin (1999, 26–31; 2002, 70–72) tutkimuksissa, joissa toisessa tutkittiin mainoskampanjan vetoamia vapaaehtoisia ja heidän motiiveja ja toisessa suomalaisten asennoitumista ja osallistumista vapaaehtoistoimintaan. Mielenkiintoista on, että kaikissa näissä kolmessa tutkimuksessa (Yeungin tutkimukset ja tämä opinnäytetyö) tulee esiin samoja asioita, joita vastaajat liittävät vapaaehtoistoimintaan. Tämä siitäkkin huolimatta kun ottaa huomioon, että vastaajat tutkimuksissa poikkeavat kuitenkin toisistaan (vastaajina oli vapaaehtoisia, tavallisia suomalaisia kansalaisia ja ammattityöntekijöitä).

Yksi Vanhusten Palvelutaloyhdistyksen työntekijä oli pohtinut vastauksessaan myös vapaaehtoistoiminnan eri muotoja.

Se (vapaaehtoistoiminta) voi olla säännöllistä tai kertaluonteista. Se voi olla itsenäistä tai ammattihenkilöstön tukemaa toimintaa. Riippuen tehtävistä.

Vastaajat käyttivät vaihtelevasti termiä ”toiminta” ja ”työ” puhuttaessa vapaaehtoisesti tehtävästä toiminnasta. Enemmän käytettiin termiä ”työ”.

Se on omalla vapaa-ajalla tapahtuvaa ja omasta halusta toteutettua palkatonta toimintaa yhteiseksi iloksi. Siinä toteutuu ajatus antaessaan saa.

Ilman palkkaa tehtävää työtä...

Voidaanko näiden käsitteiden, ”työ” ja ”toiminta”, ajatella tarkoittavan samaa, jos osa vastaajista käyttää toista termiä ja toiset toista. Ainakin Marita Ruohonen (2003, 41) tuo artikkelissaan esiin, että käsitteitä vapaaehtoistoiminta ja vapaaehtoistyö sekä kansalais-toiminta käytetään usein synonyymeinä, jolloin niiden merkityksen voidaan ajatella olevan sama.

Vastaajista 18 koki vapaaehtoistoiminnan erittäin tarpeellisena ja 2 melko tarpeellisena Vanhusten Palvelutaloyhdistyksessä. Vapaaehtoisten nähtiin tuovan iloa ja virkistystä asukkaille.

Vapaaehtoiset tuovat taloihin ”elävyyttä” ja iloa asukkaiden arkeen...

Näen sen asukkaista: he odottavat vapaaehtoisia ja heidän järjestämäänsä toimintaa...

Sirpa Nyssösen (2000, 30–31) artikkelissa tultiin samaan tulokseen. Artikkelissa käsiteltiin vapaaehtoistoimintaa palvelutaloissa asuvien ihmisten tukena. Sekä asukkaat että työntekijät kokivat vapaaehtoisten työn merkittäväksi ja tärkeäksi.

Hieman yli puolet (11) tämän opinnäytetyön kyselyyn vastanneista koki, että vapaaehtoisten tehtäviä voisi lisätä. Vapaaehtoisten tehtäviksi vastaajat näkivät muun muassa ryhmätoiminnan, ulkoilun, saattoavun, seurustelun ja kaupassa käynnin. Tässä kyselyssä tuli paljon esille vapaaehtoisten tehtäviä, jotka on mainittu Vanhusten Palvelutaloyhdistyksen vapaaehtoistoiminnan perehdytyskansiossa (ks. tarkemmin Vanhusten Palvelutaloyhdistys 2008, 13–16).

Vastaajista 9 koki, että vapaaehtoisia on tällä hetkellä liian vähän Vanhusten Palvelutaloyhdistyksessä.

Kahdessa vastauksessa tarkasteltiin vapaaehtoistoiminnan hyödyllisyyttä myös vapaaehtoisten näkökulmasta: se on myös mahdollisuus toimijoille.

Se on toimijoille (vapaaehtoisille) mahdollisuus haasteelliseen ja mieluisaan hyväntehtämiseen/harrastus. Pitää aktiivisena.

Moni vastaaja koki, että hoitohenkilökunnalla ei riitä aikaa esimerkiksi asukkaiden kanssa ulkoilemiseen, tällöin vapaaehtoiset voisivat keskittyä tähän puoleen.

Hoitajilla ei ole riittävästi aikaa olla asukkaiden kanssa...

Yhdessä vastauksessa tuotiin esille myös se asia, että vapaaehtoisen ja asukkaan suhde on erilainen kuin työntekijän ja asukkaan välinen.

... koska suhde heihin (vapaaehtoiset) on erilainen kuin työntekijöihin, jotka joutuvat asettamaan rajoja yms. Vapaaehtoiset tuovat vaihtelua ja iloa asukkaille.

Voiko tällä olla jotakin vaikutusta esimerkiksi niin, että vapaaehtoisia voi olla helpompi lähestyä joissakin asioissa? Ruohosen (2003) mukaan tasa-arvo liittyy kiinteästi vapaaehtoistoimintaan, sillä se perustuu ”ihmiseltä ihmiselle” -periaatteelle, jossa molemmat toimijat ovat tasavertaisia. Työntekijä–asiakassuhteessa työntekijä voi olla keskeisemmässä asemassa vuorovaikutustilanteissa kuin asiakas vaikka työntekijä pyrkisikin tasavertaiseen kohtaamiseen. (Ruohonen 2003, 43.)

Yksi vastaaja koki, ettei hänellä ollut kokemusta Vanhusten Palvelutaloyhdistyksen vapaaehtoistoiminnasta, mutta oli kuitenkin pystynyt vastaamaan kyselyyn. Sen lisäksi kaksi vastaajaa koki, että he eivät olleet saaneet tarpeeksi tietoa vapaaehtoistoiminnasta Vanhusten Palvelutaloyhdistyksessä.

6.3 Perehdytys ja perehdytyskansio

Kyselyssä tarkasteltiin myös vapaaehtoisten perehdytystä. Monissa vastauksissa ei ollut varmuutta siitä, saavatko vapaaehtoiset tarpeeksi perehdytystä tehtäviinsä Vanhusten Palvelutaloyhdistyksessä. Työntekijöiden vastauksista ilmeni myös kahtiajakoa: osa vastaajista koki, että perehdytystä on riittävästi ja osa taas ei.

Toivon mukaan saa hyvän perehdytyksen. En osaa vastata.

Yhdessä vastauksessa tuotiin esille, että tärkeää olisi myös laatia perehdyttämisohjelma vapaaehtoisille.

(Vapaaehtoisten perehdytystä) voisi (parantaa). Systemaattisemmaksi, aikatauluttaa ja sopia perehdytysohjelma, kuten tehdään henkilökunnallekin.

Kahdessa vastauksessa tuotiin esille sitä, että vapaaehtoisia olisi hyvä perehdyttää tiettyihin asukkaisiin ja heidän tilaansa.

Heitä voisi perehdyttää tarkemmin esim. joihinkin tiettyihin asukkaisiin -> tällöin nämä asukkaat saisivat juuri tarvitsemansa avun.

Saada tutustua rauhassa asukkaan tämänhetkiseen tilaan ja mitä se oli ennen sairautta. Tiedetään mistä asukas on pitänyt.

Yhdessä vastauksessa pohdittiin sitä voisiko asukkaiden terveyteen liittyviä asioita kertoa myös vapaaehtoisille.

Pitäisi miettiä voisiko vapaaehtoiselle kertoa asukkaidemme terveyteen liittyviä asioita, jos he allekirjoittaisivat vaitiolositoumuksen. Toisinaan hämmentäviä tilanteita. Tieto toisi ymmärrystä kohtaamisiin.

Yhdessä vastauksessa pohdittiin myös sitä, miten mitataan se, että vapaaehtoinen on sopiva kyseiseen vapaaehtoistoimintaan.

Ja onko mitenkään mitattavissa/arvioitavissa (vapaaehtoisen) sopivuus ylipäättään vapaaehtoistoimintaan?

Tämähän on erityisen tärkeä asia, että vapaaehtoistoimintaan osallistuvat vapaaehtoiset ovat sopivia toimimaan vapaaehtoisena ikääntyneiden ihmisten parissa. Välttämättä kaikista ihmisistä tähän ei ole. Yhden kyselyyn vastanneen mielestä osa vapaaehtoisista on sellaisia, jotka eivät kykene normaaliin vuorovaikutukseen ikäihmisten kanssa ja vastaajan mukaan tähän asiaan tulisi vapaaehtoisten perehdytyksessä kiinnittää huomiota lisäämällä tietoa ja käytännön esimerkkejä vanhuksista ja dementoituneista ihmisistä.

Yhdyshenkilön nähtiin vastaajien mukaan olevan avainhenkilö vapaaehtoisten perehdytyksessä. Yhdessä vastauksessa tuli esille, että toisinaan toiset vapaaehtoiset joutuvat neuvomaan toisia.

Joskus tuntuu ettei saa, koska ne (vapaaehtoiset) vain tulevat ja toiset vapaaehtoiset neuvovat heitä.

Yhdessä vastauksessa pohdittiin myös sitä, pitäisikö vapaaehtoisilla olla enemmän keskustelu-aikaa ammattityöntekijöiden kanssa esimerkiksi yleensä Vanhusten Palvelutaloyhdistyksen vapaaehtoistoiminnasta ja asiakkaista, joiden kanssa he toimivat.

Perehdytystä ei saa koskaan liikaa. Olettaisin, että vapaaehtoiset kaipaavat enemmän perehdytystä, tai ainakin aikaa keskustella vapaaehtoistoimintaan liittyvistä asioista ja autettavista ammattihenkilökunnan kanssa.

Vastaajat näkivät, että vapaaehtoisten perehdytyksen lisäksi on hyvä huolehtia myös henkilökunnan perehdytyksestä vapaaehtoistoimintaan ja vapaaehtoisten kanssa työskentelyyn.

Henkilökunta tarvitsee asiaan (vapaaehtoistoiminta) myös perehdytystä jotta kaikki toimisi.

Yhdessä vastauksessa toivottiin työntekijöille tietoa siitä kuinka voisi huomioida vapaaehtoisen ja miten saada uusia vapaaehtoisia.

Vapaaehtoistoiminnan perehdytyskansioon oli tutustunut puolet vastaajista. Kansion nähtiin olevan hieno ja hyvä, mutta kansioon toivottiin lisää selkeyttä kuvilla. Muuttamassa vastauksessa tuotiin esille myös sen päivittäminen ja siihen liittyvä vastuu - se on tärkeä pitää ajan tasalla.

Selkeä, helposti avautua. Päivitetty versio -> vastuuhenkilö?

Perehdytyskansiota on päivitettävä ja pidettävä ajan tasalla

6.4 Yhteistyökumppanuus

Kaikki kyselyyn vastanneet olivat tehneet yhteistyötä vapaaehtoisten kanssa. Vastaajat näkivät ammatillisen työn ja vapaaehtoistoiminnan täydentävän toinen toisiaan. Vastauksissa tuli esiin myös se, että vapaaehtoiset ovat työntekijöiden kumppaneita, joiden kanssa tehdään yhteistyötä. Vastauksissa tuotiin esille myös se, että työntekijät ovat lopulta vastuussa palvelukeskuksien asukkaista ja vapaaehtoisista ja heidän ohjaamisesta.

Vapaaehtoiset ovat tärkeitä yhteistyökumppaneita ja heidät pitää kohdata tasa-vertaisina...

Oikein hyvä, molemmat (vapaaehtoistoiminta ja ammatillinen työ) täydentävät toisiaan. Vastuu kuitenkin aina työntekijöillä. Voidaan saada enemmän toimintoja taloon kuin pelkän työntekijöiden voimalla. Kerroksellisuutta enemmän.

Helminen ja Sormusen (2004) opinnäytetyössä tuli samanlaisia vastauksia: 14 vastaajasta 13 koki vapaaehtoistyön tärkeäksi omasta näkökulmastaan. Sen lisäksi vapaaehtoistyön nähtiin tuovan lisäresursseja ja tukevan ammatillista työtä. (Helminen & Sormunen 2004, 46–47.) Tässä kohtaa näyttäisi siltä, että näiden kahden, vapaaehtoistoiminnan ja ammatillisen työn, välillä olisikin keskinäinen vuorovaikutussuhde.

Tämän opinnäytetyön kyselyyn vastanneista kaksi oli sitä mieltä, että vapaaehtoistoiminnan ja työn välinen raja on hyvä pitää erillään.

Pitää vaan raja selvänä työn ja vapaaehtoisuuden välillä, pian vapaaehtoinen huomaa olevansa työntekijän roolissa ilman sopimusta, TES:iä ja palkkaa!

Ammattilainen on ammattilainen, vapaaehtoinen ei saa ei tarvitse puuttua hoitotyöhön.

Tosin yksi vastaaja toi vastauksessaan esiin, että hänen aikaisemmassa työpaikassa myös vapaaehtoiset osallistuivat asiakkaiden hoitotyöhön.

... entisessä työpaikassani vap.ehtoiset osallistuivat myös asukkaiden perushoitoon

Lindqvistin (1998, 44–64, 79) ja Harisen (1998, 2, 59) tutkimuksissa vastaajat näkivät vapaaehtoistyön ammatillisesta työstä erillisenä toimintana. Molemmilla olisi siis omat tehtäväalueensa, joihin ne vastaavat.

Vastaajat toivoivat myös yhteisiä tapaamisia ja koulutuksia vapaaehtoisten kanssa. Vastaajista ainoastaan 9 oli ollut mukana kokouksissa ja palavereissa, joissa oli käsitelty Vanhusten Palvelutaloyhdistyksen vapaaehtoistoimintaa.

6.5 Johtajan, vapaaehtoistoiminnan yhdyshenkilön ja vapaaehtoistoimikunnan rooli

Melkein kaikki vastaajat (18) tiesivät oman palvelukeskuksensa tai -talonsa vapaaehtoistoiminnan yhdyshenkilön. Tämä on tärkeä asia, sillä vapaaehtoistoiminnan yhdyshenkilö toimii vapaaehtoisten ja henkilökunnan välisenä yhteyshenkilönä (Vanhus-ten Palvelutaloyhdistys 2008, 8). Yhdyshenkilöiden toimintaa erittäin tai melko tarpeellisen piti 19 vastaajaa. Yksi vastaaja ei osannut sanoa kantaansa asiaan. Yhdyshenkilöiden toimintaa vastaajat parantaisivat seuraavasti: osan vastaajien mukaan yhdyshenkilöiden tulisi jakaa aktiivisemmin tietoa muulle henkilökunnalle esimerkiksi vapaaehtoisten ja työntekijöiden yhteistyöstä. Informaatiota tulisi myös jakaa ajoissa.

Yhdyshenkilö ei jaa tietoa työryhmille yksiköissä vapaaehtoisten toiminnasta, enemmän yhteistyöstä työntekijät – vapaaehtoiset tietoa esim. osallistumisesta yhteisiin tilaisuuksiin.

Sen lisäksi vastauksissa toivottiin, että yhdyshenkilöt olisivat aktiivisemmin mukana toiminnassa ja ottaisivat epäselvistä asioista selvää ja informoisivat myös muuta henkilökuntaa. Myös yhdyshenkilöiden perehdyttämistä ja sisäistä koulutusta tulisi parantaa.

Yhdyshenkilön pitäisi olla aktiivisempi olemaan toiminnassa mukana ja ottamaan asioista selvää.

Yhdyshenkilöiden nähtiin olevan tärkeä välittäjä vapaaehtoisten ja työntekijöiden välillä ja yhdyshenkilöiltä toivottiin tietoa siitä, miten vapaaehtoisten kanssa toimitaan.

Koulutusta enemmän mitä kaikkea pitää ottaa vapaaehtoisten kanssa huomioon.

Sen lisäksi uusille vapaaehtoistoiminnan yhdyshenkilöille toivottiin jatkossa perehdytystä vapaaehtoistoimintaan.

Johtajan/johtajien toiminta vapaaehtoistoiminnassa oli puolestaan osalle vastaajista hieman epäselvää.

Johtajan osuus vapaaehtoistoiminnassa on hieman?

Vastaukset vaihtelivat tässä osiossa enemmän: 7 vastaaja koki johtajan roolin erittäin tarpeellisena, 5 melko tarpeellisena, 5 ei osannut sanoa kantaansa, 1 melko tarpeettoma-

na ja 2 lomakkeessa vastausvaihtoehtoa ei oltu valittu. Tuloksista näkee kuitenkin sen, että yli puolet vastaajista pitää johtajan roolia vapaaehtoistoiminnassa erittäin tai melko tarpeellisena. Kuitenkin 5 vastaajaa ei osannut sanoa kantaansa ja 2 vastausta oli tyhjiä. Yhdessä vastauksessa tuotiin esille, että johtajat voisivat olla enemmän tukena vapaaehtoisille ja henkilökunnalle.

Tukena hoitohenkilökunnalle ja vapaaehtoisille nykyistä enemmän esim. koulutusten järjestelijänä. Nyt ei ole ollut koulutuksia.

Sen lisäksi johtajien toivottiin olevan aktiivisesti mukana vapaaehtoistoiminnassa ja palaverissa, joita aiheeseen liittyen järjestetään.

Johtajan tulisi suhtautua vakavammin vapaaehtoistoimintaan ja osallistua aktiivisesti palaveriin asukkaiden ja heidän mielenkiinnonkohteet huomioiden.

Yhdessä vastauksessa ehdotettiin myös sitä, että johtaja kutsuisi yhteiseen tilaisuuteen asukkaita, vapaaehtoisia ja henkilökuntaa, jossa kaikki voisivat tutustua toisiinsa.

Mielestäni tutustuminen henkilökunta – asukkaat – vapaaehtoiset. Yhteinen tilaisuus

Kysyttäessä vapaaehtoistoimikunnan tarpeellisuudesta, vastaukset hajosivat jälleen kerran. Vastaajista 14 piti vapaaehtoistoimikuntaa erittäin tai melko tarpeellisena, neljä ei osannut sanoa kantaansa ja sen lisäksi oli kaksi tyhjää vastausta.

Vastauksissa toivottiin tiiviimpää yhteistyötä toimikunnan ja asukkaiden välillä ja tiedotusta paremmaksi. Kokouksien olisi hyvä myös pysyä säännöllisinä.

Tiiviimpää yhteistyötä toimikunnan ja asukkaiden välillä. Asukkaat enemmän mukaan ja heidän mielenkiinnon kohteet pitäisi enemmän huomioida.

6.6 Suunnittelu

Kyselyyn vastanneista 7 henkilöä piti työnohjauksen järjestämistä vapaaehtoisille hyvänä ideana. Sen lisäksi kaksi vastaajaa piti sitä tarvittaessa hyvänä eli melkein puolet

kannatti työnohjauksen järjestämistä. Yksi vastaaja näki työnohjauksen liittyvän ehdottomasti työhön, ei vapaaehtoistoimintaan.

Työnohjaus kuuluu TYÖHÖN, ei vapaaehtoistoimintaan!!

Suvi-Tuuli Porkka ja Jaana Salmenjaakko (2005) tuovat kirjassaan esiin, että Suomen Mielenterveysseurassa työnohjausta järjestetään vapaaehtoisille, jotka toimivat tukihenkilöinä. Vapaaehtoistyön vaatavuus edellyttää jatkuvaa kehittymistä, huolenpitoa ja vapaaehtoisten motivaation ylläpitämistä. Tukihenkilöt tekevät Suomen Mielenterveysseurassa vaativaa työtä ihmisten kanssa, joilla on monimutkaisia ongelmia ja tarve työnohjaukseen tällaisessa työssä on suuri. (Porkka & Salmenjaakko 2005, 5–6.)

Vapaaehtoisten ryhmätapaamisia kannatti puolestaan 18 tämän opinnäytetyöhön kyselyyn vastannutta. Yli puolet vastaajista (13) piti tärkeänä, että vapaaehtoisille järjestetään virkistysiltoja säännöllisesti. Vastaajista 13 näkisi hyväksi sen, että vapaaehtoiset voisivat osallistua joihinkin työyhteisön kokouksiin. Esimerkiksi erilaiset infotilaisuudet ja erilaisten tapahtumien suunnittelu olisivat joitakin esimerkkejä näistä kokouksista. Vastaajista ainoastaan kolme katsoi tarpeelliseksi sen, että vapaaehtoisilla olisi oma oleskelutila palvelukeskuksissa ja -taloissa.

Vastaajat näkivät vapaaehtoistoiminnan olevan osa Vanhusten Palvelutaloyhdistyksen toimintaa. Vastausten mukaan vapaaehtoistoiminnan tulevaisuus näyttää valoisalta ja työläältä. Tulevaisuus saisi vastaajien mukaan näyttää myös aktiivisemmalta: tarvitaan lisää vapaaehtoisia ja toimintaa tulisi monipuolistaa. Vastaajien mukaan tarvetta toiminnalle on jatkossakin.

Toivottavasti toiminta lisääntyy paljon!

Se on ollut tähän asti hyvin toimivaa, mutta tuntuu, että se on osaltaan hiipumassa. TOIVOTTAVASTI SE SÄILYY!

Yhdessä vastauksessa toivottiin, että vapaaehtoiset toisivat myös omia ideoitaan rohkeammin esille. Sen lisäksi yhden vastaajan mukaan nettisivuille pitäisi laittaa enemmän tietoa vapaaehtoisena toimimisen mahdollisuuksista.

Yksi vastaaja toi lisäksi esiin, että tulevaisuudessa voisi olla yhteistyössä sosiaali- ja terveysalojen oppilaitosten kanssa vapaaehtoistoimintaan liittyen.

Esim. olla koulujen (sosiaali + terveysalan) kanssa yhteistyössä + infota. Olisiko opiskelijoissa halukkaita vapaaehtoistoimintaan? Samalla opiskelija saisi hyödyntää vapaaehtoistoimintaa koulutuksessaan.

7 POHDINTA

7.1 Tulosten tarkastelua

7.1.1 Vapaaehtoistoiminta tarpeellisena toimintamuotona

Vastaajat näkivät vapaaehtoistoiminnan olevan tarpeellinen osa Vanhusten Palvelutaloyhdistyksen toimintaa nyt ja tulevaisuudessa. Työntekijät näkivät vapaaehtoiset yhteisöryhmiä, jotka tekevät arvokasta työtä. Ammatillisen työn ja vapaaehtoistoiminnan nähtiin täydentävän toinen toisiaan. Myös Raija Lindqvistin (1998, 44–64, 79) tutkimuksessa vastaajat toivat esiin sen, että vapaaehtoistoiminta on tärkeä toimintamuoto, joka täydentää ammattityöntekijöiden tuottamia palveluja. Lindqvistin tutkimuksen vastaajien mukaan vapaaehtoistoiminnan rinnalle tarvitaan ammatillista työtä. Kaksi tämän opinnäytetyön kyselyyn vastanneista korostikin sitä, että ammatillisen työn ja vapaaehtoistoiminnan välillä on hyvä pitää selvä raja. Tosin Johanna Onnismaan (1998) tutkimuksessa ilmeni mielenkiintoinen näkökulma tähän: kyseisessä tutkimuksessa vapaaehtoinen mielenterveystyö korvasi ammatillista työtä. Tosin tähän tutkimukseen valikoituneet vastaajat olivat kaikki terveydenhuollon ammattilaisia, jotka tekivät vapaaehtoistyötä, koska heillä ei ollut mahdollisuutta palkalliseen työhön omalla alallaan.

Vanhusten Palvelutaloyhdistyksen työntekijät kokivat, että heillä ei ole riittävästi aikaa esimerkiksi ikäihmisten kanssa olemiseen. Ikäihmisten kanssa seurustelu, ulkoilu ja ryhmätoiminnan järjestäminen ovat joitakin esimerkkejä tehtävistä, joita vastaajat liittivät vapaaehtoisten tehtäviksi. Silti 11 vastaajaa lisäisi vapaaehtoisten tehtäviä palvelukeskuksissa ja -taloissa. Tosin monet tehtävät, joita vastaajat ehdottivat vapaaehtoisten uusiksi tehtäviksi, on mainittu Vanhusten Palvelutaloyhdistyksen vapaaehtoistoiminnan perehdytyskansiossa. Onko mahdollista, että vapaaehtoisilla on erilaisia tehtäviä eri palvelukeskuksissa ja -taloissa, esimerkiksi niin, että kaikki perehdytyskansiossa mainitut tehtävät eivät vielä ole vakiintuneet osaksi vapaaehtoisten tehtäviä jokaisessa palvelukeskuksessa ja -talossa.

Vastauksissa työntekijät näkivät, että vastuu palvelukeskuksien ja -talojen asukkaista ja vapaaehtoisista on aina ammattityöntekijöillä. Tätä vastuukysymystä on pohdittu muuallakin. Helmisen ja Sormusen (2004) opinnäytetyöhön vastanneet ammattityöntekijät näkivät ammatillisen työn ja vapaaehtoistyön väliseksi eroksi juuri vastuukysymykset. Työntekijöillä on vastuu asiakkaista, vapaaehtoistyössä korostuu puolestaan ystävänä toimiminen tietyissä tilanteissa. (Helminen & Sormunen 2004, 54.)

Kaikki kyselyyn vastanneet Vanhusten Palvelutaloyhdistyksen työntekijät olivat tehneet yhteistyötä vapaaehtoisten kanssa. Tulokset ovat kaiken kaikkiaan melko positiivisia, vaikka parannettavaa työntekijät nostivat myös esiin omissa vastauksissaan. Kehittämistarpeet on koottu myös yhteen taulukkoon, joka on liitteessä 4.

7.1.2 Työntekijät, vapaaehtoiset ja perehdytys

Kyselyssä tarkasteltiin myös vapaaehtoistoiminnan yhdyshenkilöiden, palvelukeskuksien ja -talojen johtajien ja vapaaehtoistoimikunnan toimintaa. Melkein kaikki vastaajat tiesivät oman palvelukeskuksensa tai -talonsa yhdyshenkilön. Yhdyshenkilöiden rooli nähtiin myös erittäin tärkeänä, sillä 19 vastaajan mukaan se oli erittäin tai melko tarpeellinen. Johtajan rooli vapaaehtoistoiminnassa oli taas monelle vastaajalle epäselvä. Muutamassa vastauksessa yhdistyksen työntekijät pohtivat sitä onko vapaaehtoistoiminnan yhdyshenkilöllä näkyvämpi rooli vapaaehtoistoiminnassa. Näin ehkä onkin, sillä yhdyshenkilö toimii yhteishenkilönä vapaaehtoisten ja työntekijöiden välillä. Helminen ja Sormunen (2004, 62–63) näkevät vapaaehtoistoiminnan yhdyshenkilön roolin tärkeänä. He ovat oman opinnäytetyönsä johtopäätösosiossa ehdottaneet yhdyshenkilön toimenkuvan perustamista Vallilan ensikotiin. Vanhusten Palvelutaloyhdistyksessä kyseinen toimenkuva on jo siis perustettu ja työntekijät kokevat sen tärkeäksi. Siitä huolimatta yhdistyksen työntekijät toivoivat kuitenkin palvelukeskuksen tai -talon johtajan olevan myös mukana vapaaehtoistoiminnassa tulevaisuudessa.

Yksi vastaaja ehdotti sitä, että johtajan tulisi järjestää tilaisuuksia, jossa vapaaehtoisten, palvelukeskuksien ja -talojen asukkaiden ja ammattityöntekijöiden olisi mahdollista tutustua toisiinsa. Näkisin, että tällainen tilaisuus voisi mahdollisesti toimia yhteishen-

keä lujittavana, joten sen järjestäminen kuulostaisi hyödylliseltä. Vapaaehtoistoiminnan yhdyshenkilöiltä vastaajat toivoivat aktiivisuutta vapaaehtoistoiminnassa ja ottamaan epäselvistä asioista selvää ja jakamaan tietoa muulle henkilökunnalle.

Vapaaehtoistoimikunnan toimintaa tarpeellisena piti 14 vastaajaa. Neljä ei osannut sanoa kantaansa asiaan ja kaksi vastausta oli tyhjiä. Voidaan jälleen pohtia, mitä nämä tyhjät ja ei osaa sanoa -vastaukset sitten kertovat. Tähän kyselyyn vastasi työntekijöitä Vanhusten Palvelutaloyhdistyksestä, joilla oli kokemusta vapaaehtoistoiminnasta yhdistyksessä. Taloissa työskentelee paljon myös muita työntekijöitä, jotka eivät kyselyyn vastanneet ja jotka ei välttämättä ole niin paljon tekemisissä vapaaehtoisten kanssa, niin kuinka hyvin he tietävät sitten vapaaehtoistoimikunnan roolista ja sen tehtävistä yhdistyksessä. Vastaajat kehittäisivät toimikunnan työskentelyä siten, että se olisi enemmän yhteistyössä asukkaiden kanssa. Sen lisäksi yhden vastaajan mukaan vapaaehtoistoiminnassa työskentelyä olisi hyvä keskittää muutamille henkilöille, jolloin kokoontumisetkin helpottuisivat.

Vapaaehtoistoiminnan perehdytyskansioon vastaajat toivoivat lisää selkeyttä esimerkiksi kuvilla. Vastaajien mukaan perehdytyskansio on tärkeää pitää myös ajan tasalla. Vastaajista ainoastaan puolet oli tutustunut kyseiseen kansioon. Olisiko työntekijöiden perehdyttämisohjelmaan jatkossa hyvä kytkeä perehdytys myös vapaaehtoistoiminnan perehdytyskansioon ellei se vielä ole siellä. Tämä voisi laajentaa työntekijöiden muodostamaa kuvaa koko yhdistyksen ja oman palvelukeskuksen tai -talon toiminnasta, johon vapaaehtoistoiminta nykyisin kuuluu.

Vapaaehtoisten perehdytyksestä vastaajat olivat hieman eri mieltä: osa vastaajista oli sitä mieltä, että perehdytys on riittävää, osa taas ei. Tätä voidaan selittää osittain sillä, että kyselyyn vastasi työntekijöitä kolmesta eri talosta, joten on mahdollista, että jossakin perehdytys on systemaattisempaa ja parempaa kuin jossakin muualla. Sen lisäksi on hyvä huomioda, että vapaaehtoiset itse osaavat vastata tähän kysymykseen kaikista parhaiten. Yhden vastaajan mukaan vapaaehtoisten perehdytystä tulisi parantaa systemaattisemmaksi, jossa laadittaisiin henkilökohtainen perehdyttämisohjelma ja aikataulu. Tärkeää on, että vapaaehtoisten riittävään perehdytykseen varataan riittävästi ammatillisia voimavaroja. Vapaaehtoistoiminta edellyttääkin usein tuekseen ammatillista tukea (Ruohonen 2003, 52).

Vanhusten Palvelutaloyhdistyksen työntekijät toivoivat myös henkilökunnan perehdyttämistä ja tietoa siitä miten vapaaehtoisten kanssa toimitaan. Tämä tuli esille useassa vastauksessa. Sen lisäksi vastaajat nostivat esiin sen, että olisi enemmän tapaamisia tai koulutuksia vapaaehtoisten ja työntekijöiden välillä. Samanlaisia tuloksia esiintyy myös Helmisen ja Sormusen (2004, 2) opinnäytetyössä: siinäkin työntekijät toivoivat lisää yhteisiä tapaamisia vapaaehtoisten kanssa.

Kahdessa vastauksessa pohdittiin sitä, pitäisikö vapaaehtoisia perehdyttää paremmin joihinkin tiettyihin asukkaisiin. Tällöinhän tämä edellyttäisi sitä, että vapaaehtoisten täytyisi tietää joitakin perustietoja asukkaasta. Uuden vapaaehtoisen aloittaessa keskuksen tai talon johtaja solmii vapaaehtoisen kanssa sopimuksen yhteistyöstä, jossa vapaaehtoinen sitoutuu vaitiolovelvolliseksi (Vanhusten Palvelutaloyhdistys 2008, 8, 20). Vaitiolovelvollisuus on eräs tärkeä osa sosiaali- ja terveysalan työtä (Sosiaalialan korkeakoulutettujen ammattijärjestö Talentia. Ammattieettinen lautakunta 2005, 19). Asiakkaiden asioiden kertominen vapaaehtoiselle rinnastaisi heidät ikään kuin sosiaali- ja terveysalan työntekijöihin. Mikäli asiakkaiden asioita annettaisiin myös vapaaehtoisten tietouteen, pitäisi vaitiolovelvollisuuden noudattamisesta pitää huolta ja sen lisäksi tulisi määritellä ne asiat, joita vapaaehtoisille voitaisiin kertoa.

7.1.3 Vapaaehtoistoiminnan tulevaisuus

Työnohjauksesta kysyttäessä puolet vastaajista oli sitä mieltä, että työnohjausta voitaisiin järjestää vapaaehtoisille Vanhusten Palvelutaloyhdistyksessä. Suomen Mielenterveysseura on yksi paikka, jossa työnohjausta järjestetään myös vapaaehtoisille, sillä he työskentelevät ihmisten kanssa, joilla saattaa olla elämässään monenlaisia ongelmia (Porkka & Salmenjaakko 2005, 5–6). Myös Helminen ja Sormunen (2004) ovat omassa johtopäätöksissään esittäneet, että työnohjausta voisi järjestää myös vapaaehtoisille. Tämä voisi parantaa vapaaehtoistyön laatua ja vapaaehtoistyöntekijät saisivat näin tukea työlleen. Työnohjauksen avulla voitaisiin myös kartoittaa tarpeita lisäkoulutukselle. (Helminen & Sormunen 2004, 61.) Vanhusten Palvelutaloyhdistyksessä vapaaehtoiset voivat kohdata myös erilaisia asiakkaita erilaisissa elämäntilanteissa. Asiakkaan elämässä saattaa olla ajankohtaista esimerkiksi läheisten menetyksistä aiheutunut tuska,

asiakkaan toimintakyvyn menettämiseen liittyvä ahdistus tai asiakkaita, joilla on dementia. Nämä teemat ovat vaativia käsiteltäviksi. Työnohjaus olisi yksi mahdollisuus, jossa vapaaehtoiset voisivat halutessaan keskustella noista teemoista.

Vapaaehtoisten ryhmätapaamiset, virkistysillat ja vapaaehtoisten osallistuminen työyhteisön kokouksiin saivat myös kannatusta Vanhusten Palvelutaloyhdistyksen työntekijöiltä. Ryhmätapaamiset ja virkistysillat toimisivat mielestäni myös hyvin yhteishengen lujittajana ja antaisivat vapaaehtoisille sellaisen kuvan, että heistä todella välitetään.

Mikäli vapaaehtoiset osallistuisivat jatkossa työyhteisön kokouksiin, niin ne olisi hyvä määritellä yhdessä vapaaehtoisten ja ammattityöntekijöiden kesken. Työyhteisöllä on aina myös omia kokouksia, jotka ovat pelkästään työyhteisön omia kokouksia. Omaa tilaa vapaaehtoisille palvelukeskuksissa ja -taloissa, vastaajat eivät nähneet tarpeelliseksi. Olisiko tällainen tila kuitenkin hyödyllinen paikka, jossa vapaaehtoiset voisivat keskenään vaihtaa kuulumisia. Vastauksissa esiintyi myös toivetta siitä, että vapaaehtoiset osallistuisivat aktiivisemmin vapaaehtoistoiminnan suunnitteluun ja toisivat enemmän omia ideoitaan esille. Kaikkia näitä asioita on hyvä harkita tulevaisuudessa, mutta niistä pitäisi keskustella yhteistyössä vapaaehtoisten kanssa.

7.2 Kehitysideoita

Tulosten perusteella näyttäisi siltä, että johtajan ja vapaaehtoistoimikunnan roolia vapaaehtoistoiminnassa pitäisi avata myös muulle henkilökunnalle enemmän. Yhteisiä tilaisuuksia ja koulutuksia voisi järjestää tulevaisuudessa kenties enemmän henkilökunnan ja vapaaehtoisten välillä. Näissä koulutuksissa ja tapaamisissa voitaisiin myös keskustella ja avata työntekijöille ja vapaaehtoisille johtajien ja toimikunnan roolia vapaaehtoistoiminnassa. Kolme vastaajaa toivoi, että myös henkilökunta saisi perehdytystä vapaaehtoisten kanssa työskentelyyn. Työntekijöille voisikin järjestää koulutusta ja perehdytystä vapaaehtoistoimintaan esimerkiksi yhdyshenkilön toimesta. Vapaaehtoisten perehdytykseen olisi hyvä laatia perehdyttämisohjelma. Sen lisäksi 9 vastaajaa koki, että vapaaehtoisia on liian vähän Vanhusten Palvelutaloyhdistyksessä tällä hetkellä.

Mielestäni tulisi laatia rekrytointisuunnitelma siihen, miten uusia vapaaehtoisia hankitaan ja kuka vastaa kyseisestä toiminnasta tulevaisuudessa.

Vapaaehtoistoiminnan perehdytyskansion päivittäminen ja ajan tasalla pitäminen nähtiin myös tärkeänä. Kansion ajan tasalla pitäminen on myös tärkeää, koska sinne on koottu Vanhusten Palvelutaloyhdistyksen vapaaehtoistoimintaa koskeva tieto yksiin kansiin. Jokaisessa palvelukeskuksessa ja -talossa on tällainen kansio. Kansion päivitysvastuu tulisi ratkaista. Voisiko tässäkin kohtaa koota vapaaehtoistoimintaa kuuluvia tehtäviä vain joidenkin tiettyjen työntekijöiden vastuulle, niin että esimerkiksi vapaaehtoistoiminnan yhdyshenkilö vastaisi myös tästä päivittämisestä? Tällöin yhdyshenkilön rooli (ja samalla myös vapaaehtoistoiminnan toimikunnan rooli, koska yhdyshenkilöt kuuluvat toimikuntaan) vapaaehtoistoiminnassa vahvistuisi entisestään.

Vapaaehtoisten tukemista on hyvä myös pohtia. Kaisli Syrjänen (2003b, 33–36) on artikkelissaan esittänyt, että on tärkeää, että vapaaehtoisia perehdytetään, koulutetaan ja tuetaan riittävästi. Työnohjaus on eräs hyvä keino, joka on siis käytössä muun muassa Suomen Mielenterveysseurassa vapaaehtoisten tukena. Sen lisäksi tämän opinnäytetyön kyselyyn vastanneet kannattivat esimerkiksi virkistysiltojen järjestämistä vapaaehtoisille. Ammattityöntekijöiden riittävä tuki on myös tärkeä asia: työntekijöillä tulisi olla riittävästi aikaa ohjata ja tukea vapaaehtoisia toiminnassaan. Vapaaehtoistoiminnan yhdyshenkilön roolia voisi lisätä vapaaehtoisten tukemisessa, niin että tarpeen vaatiessa vapaaehtoinen voisi ottaa yhteyttä yhdyshenkilöön. Vapaaehtoisten perehdytyksestä, ohjauksesta, tukemista ja huomioimisesta voisi laatia suunnitelman, joka sisältäisi muun muassa sen, millä tavalla työntekijät voivat huomioida vapaaehtoisia arkipäiväisessä toiminnassa, millä perusteella ja miten usein vapaaehtoisille järjestetään virkistysiltoja.

Vapaaehtoisten roolia yhdistyksessä voisi myös määritellä uudelleen – kyselyyn vastanneet Vanhusten Palvelutaloyhdistyksen työntekijät pohtivat muun muassa vapaaehtoisten osallistumista joihinkin työyhteisön kokouksiin ja joidenkin asiakkaan asioiden tuomista vapaaehtoisten tietouteen. Kaikkia näitä asioita olisi hyvä pohtia tulevaisuudessa Vanhusten Palvelutaloyhdistyksessä, kun vapaaehtoistoimintaa edelleen kehitetään.

7.3 Tutkimuksen luotettavuuden arviointia

Sirkka Hirsjärvi, Pirkko Remes ja Paula Sajavaara (2004, 216) kirjoittavat, että jokaisessa tutkimuksessa pyritään välttämään virheitä, mutta siitä huolimatta osa tutkimuksista on luotettavampia kuin toiset. Jokaisessa tutkimuksessa tulisi kirjoittajien mukaan arvioida tutkimuksen luotettavuutta. Tutkimusta arvioitaessa voidaan puhua reliabeliuksesta ja validiudesta. Sirkka Hirsjärvi ym.(2004, 216) toteavat, että tutkimuksen reliabeliuksella tarkoitetaan mittaustulosten toistettavuutta. Tulosten tulisi siis olla samoja, vaikka asiaa tutkisi eri tutkija. Validiteetillä Hirsjärvi ja kumppanit kuvaavat puolestaan sitä, miten pätevä esimerkiksi tutkimuksessa käytettävä aineistonkeruumenetelmä on keräämään aineistoa tutkijan haluamalla tavalla: onko esimerkiksi kyselylomakkeessa olevat kysymykset rakennettu siten, että kaikki vastaajat ymmärtävät ne samalla lailla. Uusitalo (2001, 25) muistuttaa lisäksi objektiivisuus-näkökulman tärkeydestä: tutkijan ei tulisi voida vaikuttaa tutkimuksen tuloksiin.

Tässä opinnäytetyössä tutkimuksen aineisto kerättiin kolmesta toimipaikasta, mutta ne analysoitiin yhdessä. Eroja eri toimipaikkojen kesken ei siis voida tarkastella. Aineiston pienuus ja vastaajien harkinnanvarainen valitseminen tutkimukseen olisikin voinut vääristää tutkimuksen tuloksia, koska vertailevaan tutkimukseen tarvitaan paljon vastaajia kaikista toimipaikoista. Lisäksi jos haluttaisiin selvittää kaikkien työntekijöiden käsityksiä vapaaehtoistoiminnasta, tulisi vastaajat mieluummin valita satunnaisotantaa käyttäen, jolloin tulisi realistinen kuva työntekijöiden asennoitumisesta ja tietämyksestä vapaaehtoistoiminnasta omassa palvelukeskuksessaan tai talossaan. Harkinnanvarainen otanta voi nimittäin tuoda esiin ainoastaan ne, jotka eivät tiedä vapaaehtoistoiminnasta mitään tai ne jotka tietävät siitä parhaiten. Tässä opinnäytetyössä vastaajiksi valittiin ne työntekijät, jotka tietävät parhaiten vapaaehtoistoiminnasta omassa palvelukeskuksessaan tai -talossaan. Se oli tietoinen valinta. Tutkimuksen tuloksia lukiessa on siis hyvä muistaa, että tutkimus ei tuo koko henkilökunnan näkökulmaa esiin. Tutkimuksen tarkoituksena oli saada kuvaa vapaaehtoistoiminnan tilasta Vanhusten Palvelutaloyhdistyksessä ja siitä, miten sitä voisi kehittää ja parhaiten tähän osaavat vastata ne henkilöt, jotka sen kanssa ovat tekemisissä. Tutkimuksen tuloksiin on siis hyvä suhtautua kriittisesti.

Avointen vastausten analysointi osoittautui haastavaksi toimeksi minulle, jolla aikaisempaa kokemusta tutkimuksen tekemisestä ei juuri ole. Silti olen yrittänyt analysoida aineiston erilaisia menetelmäkirjoja hyväksikäyttäen mahdollisimman oikein. Ongelmana tosin on se, että mitkään kirjat eivät neuvo aivan ”kädestä pitäen” sitä miten oma analyysi pitäisi tehdä. Sen lisäksi ongelmia aineiston analyysissä aiheutti se, että vastaajat saattoivat tuoda käsityksiään, esimerkiksi ammatillisen työn ja vapaaehtoistoiminnan eroavaisuuksista, esiin eri kysymyksissä. Tämä vaati tarkkaa paneutumista aineistoon.

Minulla oli ennen aineistonkeruuta ajatuksissa tarkastella joidenkin asioiden välistä riippuvuutta, esimerkiksi sitä, onko vastaajan iällä jotain vaikutusta siihen miten hän suhtautuu vapaaehtoistoimintaan. Tämä olisi edellyttänyt asioiden ristiintaulukointia, mutta sitä en kuitenkaan suorittanut, sillä halusin keskittyä avointen kysymysten analysointiin. Sen lisäksi iällä (tai muilla mielenkiintoisilla asioilla) ei tuntunut olevan vaikutusta esimerkiksi siihen miten vastaaja suhtautuu vapaaehtoistoimintaan.

Kyselylomake eroaa esimerkiksi haastattelusta sillä, että vastaajaa ei välttämättä pysty jäljittämään enää jälkikäteen, jos ilmenee kysymyksiä liittyen vastaajan vastauksiin. Siksi kyselylomake ja siinä olevat kysymykset on hyvä rakentaa yksiselitteisesti. Haastattelussa tutkija voi puolestaan kysyä lisäkysymyksillä tarkennusta henkilön vastauksiin, mikäli tähän tarvetta ilmenee. Kyselylomaketutkimuksessa tutkijan aineisto on se, mitä ihmiset ovat kyselyyn vastanneet.

Olen pyrkinyt opinnäytetyön raportoinnissa selostamaan tutkimuksen kulkua eri vaiheissa mahdollisimman selkeästi. Olen joutunut tekemään erilaisia ratkaisuja prosessin edetessä, jotka olen pyrkinyt perustelemaan. Tässä työssä esitetään tuloksia, jotka on saatu analysoimalla palautettuja kyselylomakkeita. Tulosten esittämisessä olen pyrkinyt objektiivisuuteen ja luotettavuuteen, mutta kuten Tuomi ja Sarajärvi (2002, 133) tuovat esiin, niin aineiston analyysissä kyselylomakkeessa olevat asiat suodattuvat aina tutkimuksen tekijän kautta. Näin ollen esimerkiksi tutkimuksen tekijän ikä, sukupuoli ja virka-asema vaikuttavat siihen, mitä tietoja hän havainnoi kyselylomakkeesta.

7.4 Tutkimuksen eettiset kysymykset

Tutkimuksen tekemiseen liittyy monenlaisia asioita, jotka tutkijan tulee itse ratkaista. Niihin ei ole kaiken kattavaa vastausta, ainoastaan erilaisia vaihtoehtoja. Erityisen tärkeää on kuitenkin tunnistaa eettisiin kysymyksiin liittyvä problematiikka omassa tutkimuksessa. Tämä vaatii tutkijalta ammattitaitoa. (Eskola & Suoranta 1996, 54, 60.) Jokaiseen tutkimukseen liittyy siis eettisiä kysymyksiä, jotka tutkijan on ratkaistava.

Hannu Uusitalo (2001) on kirjassaan käsitellyt eettisiä kysymyksiä, jotka liittyvät tutkimuksen tekemiseen. Ensiksi jokaisessa tutkimuksessa on pyrittävä luotettaviin tutkimustuloksiin. Toiseksi tutkijan ja toimeksiantajan välisiin suhteisiin liittyy eettisiä sääntöjä: tutkimus on tehtävä tutkimuksen pelisääntöjä noudattaen. Lisäksi tutkijan ei tule hyväksyä pyrkimystä toimeksiantajaa miellyttäviin tutkimustuloksiin. Kolmanneksi tutkijalla on velvollisuuksia tutkimukseen osallistujia kohtaan, esimerkiksi jokaisella on oikeus kieltäytyä osallistumasta tutkimukseen. Sen lisäksi niistä asioista on tutkijan pidettävä kiinni, jotka hän on luvannut tutkimukseen vastaajille, esimerkiksi anonymiteetisuojusta. Tutkimukseen osallistujien tai organisaatioiden etua on myös suojeltava, mutta tutkimustulokset on voitava julkaista. Tämän lisäksi on tärkeää huolehtia muun muassa oikeanlaisesta viittaustekniikasta aikaisempiin tutkimuksiin (jolloin kunnia niistä annetaan niille, joille se kuuluu), tutkimuksen tuloksia ei väärennetä tai kaunistella. Myös tutkimuksen raportoinnissa on pyrittävä siihen, että tutkija selostaa riittävän tarkasti sen mitä hän on tutkimuksessa tehnyt. (Uusitalo 2001, 30–33.)

Opinnäytetyötä tehdessäni olen pyrkinyt siihen, että tässä esitetyt tulokset olisivat luotettavia. Raportissa on pyritty myös siihen, että lähteet on merkitty tekstiin asiallisesti. Aineistonkeruuvaiheessa painotettiin sitä, että tutkimukseen osallistuminen on vapaaehtoista. Tutkimuksen yhdyshenkilöt valitsivat yhdessä palvelukeskusten ja -talojen yhdyshenkilöiden ja/tai johtajien kanssa tutkittavat tähän tutkimukseen. Jokaisella valitulla oli kuitenkin mahdollisuus kieltäytyä osallistumasta tutkimukseen. Tässä tutkimuksessa haettiin juuri niitä vastaajia tutkimukseen, joilla oli kokemusta vapaaehtoistoiminnasta Vanhusten Palvelutaloyhdistyksessä. Mikäli valittu vastaaja ei ole vastannut kyselyyn, on tutkimuksen yhdyshenkilö tiennyt tämän vaikka kysely täytettiin nimettömänä. Tämä johtuu siitä, että kysely palautettiin määräpäivään mennessä tutkimuksen yhdyshenkilöille (joita oli jokaisessa valitussa palvelukeskuksessa ja -talossa siis yksi). Tämän jäl-

keen kyselyt palautuivat minulle siten, että opinnäytetyön työelämäohjaaja palautti kahden toimipaikan vastaukset ja yhden toimipaikan vastaukset palautti kyseisen paikan tutkimuksen yhdyshenkilö. Kenties parempi vaihtoehto olisi ollut kyselylomakkeiden palauttaminen suoraan minulle esimerkiksi sähköpostilla tai erilliseen ja lukittuun postilaatikkoon. Tämä olisi suojannut vastaajien anonymiteettiä paremmin.

Aineisto kerättiin siis kyselylomakkeen avulla, joka täytettiin nimettömänä. Vastaajien jäljittäminen oli siis käytännössä mahdotonta enää kyselyn palautuksen jälkeen. Nimen ei nähty olevan merkittävä tekijä aineistoa kerättäessä. Harvoissa tutkimuksissa kysytään vastaajan nimeä, tosin joskus tutkija haluaa katsoa, että ketkä esimerkiksi satunnaisesti valitut vastaajat ovat täyttäneet tutkimuksen kyselylomakkeen ja samalla osallistuneet esimerkiksi matkalahjakortin arvontaan. Tämän opinnäytetyön kyselylomakkeessa kysyttiin kuitenkin taustakysymyksiä, kuten vastaajan ikää ja sukupuolta, ja näiden taustakysymysten ideana oli saada vastaajista taustatietoa. Kyselylomakkeen lisäksi jokainen vastaaja sai saatekirjeen, jossa oli lyhyesti esitelty tämän opinnäytetyön tarkoitus ja jossa oli myös minun yhteystiedot mahdollisia kysymyksiä varten. Saatekirjeen pohja on liitteessä 2 (josta puuttuu tutkimuksen yhdyshenkilöiden tiedot, sillä jokaisessa valitussa palvelukeskuksessa tai -talossa oli eri henkilö tutkimuksen yhdyshenkilönä).

Aineiston raportoinnissa on pyritty siihen, että yksittäisiä vastaajia ei tutkimuksesta pysty tunnistamaan. Aineiston koko tutkimuksessa on melko pieni, 20 vastausta, joten anonymiteetin suojelemiseen on pitänyt kiinnittää erityistä huomiota. Olen tuonut esiin katkelmia palautuneista kyselylomakkeista, jotta myös lukijat pääsevät tarkastelemaan sitä miten vastaajat ovat vastanneet kyselylomakkeen kysymyksiin. Vastaajien käsityksiä liittyen Vanhusten Palvelutaloyhdistyksen vapaaehtoistoimintaan, on pyritty tuomaan selkeästi esille, niin että en ole ainakaan tietoisesti vääristänyt tutkimuksissa esille tulleita asioita, vaan olen yrittänyt tulkita niitä asiallisesti sisällönanalyysin periaatteita noudattaen.

7.5 Jatkotutkimusaiheet

Hyviä jatkotutkimusaiheita ilmeni työtä tehdessäni: vapaaehtoistoiminnan merkitystä voisi tutkia vapaaehtoisten, asiakkaiden tai omaisten näkökulmasta Vanhusten Palvelutaloyhdistyksessä. Asiakkaiden tai omaisten näkökulmaa ei ole kovin paljon aikaisemmin tutkittukaan, joten tämä näkökulma toisi todennäköisesti paljon uutta ja mielenkiintoista tietoa vapaaehtoistoimintaan liittyen. Asiakkaiden näkökulmasta käsin voisi tutkia esimerkiksi sitä, onko palvelukeskuksissa ja -taloissa järjestettävä vapaaehtoistoiminta lisännyt asiakkaiden henkistä hyvinvointia tai tyytyväisyyttä Vanhusten Palvelutaloyhdistystä kohtaan. Vapaaehtoisia ja heidän motiivejaan on puolestaan tutkittu paljon aikaisemmin, mutta toisaalta asiaa voisi tutkia tapaustutkimuksen kautta perusteellisesti Vanhusten Palvelutaloyhdistyksessä. Tällöin tämäkin näkökulma olisi perusteltu.

Vapaaehtoisten ja ammattityöntekijöiden yhteistyön kehittämiseksi voisi myös järjestää yhteistoiminnallista toimintaa esimerkiksi kehittämishankkeena ja hankkeen ohjaajat, opiskelijat, voisivat tehdä tästä sitten oman opinnäytetyönsä.

7.6 Opinnäytetyöprosessin tarkastelua

Opinnäyte-aihe löytyi alun perin Diakonia-ammattikorkeakoulun opinnäytetöiden aihevälityksen kautta syksyllä 2007. Aihevälityksessä olleessa ilmoituksessa Vanhusten Palvelutaloyhdistystä kiinnosti se, mikä merkitys vapaaehtoistoiminnalla on heidän palvelukeskuksissaan ja -taloissaan esimerkiksi asukkaille tai omaisille. Näkökulmia oli siis monia, joista kyseistä asiaa voitaisiin tutkia. Aikaisempaa kirjallisuutta ja tutkimuksia aiheeseen löytyi paljon, mutta heti alussa huomasin, että työntekijöiden näkökulma oli aihetta tarkasteltaessa vähäinen. Tämä herätti mielenkiintoni välittömästi, jota tapaaminen Vanhusten Palvelutaloyhdistyksen työntekijän kanssa edelleen vahvisti. Lupa tarkastella aihetta työntekijöiden näkökulmasta sai hyväksynnän työelämän puolelta. Tästä lähti käyntiin yli kaksivuotinen projekti aiheen kanssa.

Tämän opinnäytetyön tekeminen on noudattanut Hannu Uusitalon (2001, 51) esittämiä vaiheita empiirisen tutkimuksen kulusta (tutkimusongelma -> aikaisempi ongelmaa si-

vuava kirjallisuus -> ongelman täsmennys -> tutkimusasetelma -> aineistonkeruu -> aineiston analyysi -> johtopäätösten tekeminen). Aikaisempiin tutkimuksiin ja kirjallisuuteen tutustuminen on käynnistänyt prosessin ja ne ovat myös ohjanneet tutkimusongelmien asettelua, aineistonkeruumenetelmän valitsemista ja aineiston analyysia. Aikaisemmat tutkimukset ovat antaneet mallia siitä, miten aihetta on aikaisemmin tutkittu, millä menetelmillä ja miten aineisto on analysoitu. Uusitalon vaiheet ovat myös vuorovaikutuksessa keskenään ja itsekin huomasin, että välillä työn tekemisessä tuli palattua aikaisempaan vaiheeseen, esimerkiksi aineiston keruun jälkeen haettiin vielä lisää kirjallista tietoa keskeisistä käsitteistä tässä työssä (muun muassa ammatillinen työ).

Opinnäytetyön tekeminen on aina monivaiheinen prosessi. Alkupuolella prosessia olisi voinut olla aktiivisemmin mukana opinnäytetyöryhmässä, jolloin olisin saanut tutkimussuunnitelman aikaisemmin valmiiksi ja aloittamaan aineiston keruun aikaisemmin. Nyt loppuvaiheessa olen joutunut tekemään ankarasti työtä, jotta työn saisi valmiiksi määrättyyn päivämäärään mennessä. Aineiston analyysi-vaihe aiheutti myös hankaluuksia, sillä en ollut kunnolla varautunut siihen, kuinka iso vaihe se todella tutkimuksen tekemistä on. Tätä projektia tein yli kaksi vuotta muiden opintojen ohella. Välillä tuntui vaikealta irrottautua opinnäytetyön tekemisen parista toisien koulutehtävien pariin ja päinvastoin.

Aihe itsessään oli oman oppimisen ja kiinnostuksen kohteen mukainen, joka auttoi prosessissa. Tätä opinnäytetyötä tehdessäni olen tutustunut laajaan teorian tietoon aiheeseen liittyen. Tietoa ja erilaisia tutkimuksia aiheeseen on löytynyt kiitettävästi ja vaikeinta on ollut aiheen rajaaminen ja tarkoituksenmukaisten lähteiden löytäminen tätä työtä varten. Aineiston analysointi oli myös vaativaa puuhaa. Hankalinta laadullisissa tutkimuksissa, johon tämäkin tutkimus nojaa, on aineiston analysointi, ei sen hankinta. Opinnäytetyö on myös opettanut pitkäjänteistä ja paineen alla työskentelyä. Prosessi on ollut pitkä. Jari Eskola (2001, 153) toteaa kuitenkin hyvin: jokaiselle tutkimukselle täytyy tutkijan jossakin vaiheessa laittaa piste. Minä olen nyt sen pisteen löytänyt...

LÄHTEET

- Borgman, Merja 2006. Sosionomit AMK 2015. Teoksessa Matti Vuorensyrjä, Merja Borgman, Tarja Kempainen, Mikko Mäntysaari ja Anneli Pohjola (toim.) Sosiaalialan osaajat 2015: sosiaalialan osaamis-, työvoima- ja koulutustarpeiden ennakointihanke (SOTENNA): loppuraportti. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto, 157–229.
- Eskola, Jari & Suoranta, Juha 1996. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Rovaniemi: Lapin yliopisto.
- Eskola, Jari 2001. Laadullisen tutkimuksen juhannustaiat. Laadullisen aineiston analyysi vaihe vaiheelta. Teoksessa Juhani Aaltola ja Raine Valli (toim.) Ikku-noita tutkimusmetodeihin II. Näkökulmia aloittelevalle tutkijalle tutkimuksen teoreettisiin lähtökohtiin ja analyysimenetelmiin. Jyväskylä: PS-kustannus, 133–157.
- Grönlund, Henrietta 2003. Yhteisvastuukerääjät jälkitraditionaalisessa yhteiskunnassa. Tutkimus vapaaehtoisten arvoista, uskonnollisuudesta ja vapaaehtoisuuden syistä. Helsingin yliopisto. Käytännöllisen teologian laitos. Pro gradu-tutkielma. Viitattu 21.9.2008.
http://www.yhteisvastuu.fi/pdf/Gradu_nettiin_11_2004.pdf
- Hakkarainen, Pirkko & Syrjänen, Kaisli 2003. Vapaaehtoistoiminta. Teoksessa Pirkko Hakkarainen (toim.) Tukea ja mahdollisuuksia vapaaehtoistoiminnalle. Helsinki: Kansalaisareena, 13–16.
- Halttunen-Sommardahl, Riitta & Linna, Eeva 2007. Vapaaehtoistyö sosiaaliviraston näkökulmasta. Helsingin kaupungin sosiaalivirasto. Selvityksiä 2007:4. Helsinki: Helsingin kaupungin sosiaalivirasto. Viitattu 3.8.2008.
<http://www.hel.fi/wps/portal/sosiaalivirasto>. Julkaisut. Selvityksiä. Tuloste tekijän hallussa.
- Harinen, Heli 1998. Vapaaehtoissektorin rajoitteet ja mahdollisuudet hyvinvointipalvelujen tuottajana: tapaustutkimus mielenterveysalan vapaaehtoistyöstä. Jyväskylän yliopisto. Yhteiskuntatieteiden ja filosofian laitos. Pro gradu -tutkielma. Viitattu 3.8.2008. <http://urn.fi/URN:NBN:fi:jyu-1998747017>

- Hautamäki, Antti 2001. Suomi muutosten edellä. Raportti Suomen haasteista. Sitran raportteja 6. Helsinki: Sitra. Viitattu 5.6.2009.
<http://www.sitra.fi/julkaisut/raportti6.pdf>
- Heikkilä, Tarja 1999. Tilastollinen tutkimus. Helsinki: Edita.
- Helminen, Riikka & Sormunen, Tarja 2004. Vapaaehtoistyö ammattilaisen silmin - ensikodin työntekijöiden näkökulma. Diakonia-ammattikorkeakoulu. Helsingin yksikkö. Diakoninen sosiaali-, terveys- ja kasvatustieteiden koulutusohjelma. Opinnäytetyö.
- Henriksson, Lea & Wrede, Sirpa 2004. Hyvinvointityön ammattien tutkimus. Teoksessa Lea Henriksson ja Sirpa Wrede (toim.) Hyvinvointityön ammatit. Helsinki: Gaudeamus, 9–19.
- Hirsjärvi, Sirkka; Remes, Pirkko & Sajavaara, Paula 2004. Tutki ja kirjoita. Helsinki: Tammi.
- Jaakkola, Jouko; Pulma, Panu; Satka, Mirja & Urponen, Kyösti 1994. Armeliaisuus, yhteisöapu, sosiaaliturva. Suomalaisten sosiaalisen turvan historia. Helsinki: Sosiaaliturvan Keskusliitto.
- Kunnas, Marja-Liisa 2008. Vanhusten Palvelutaloyhdistyksen toiminnanjohtajan Marja-Liisa Kunnaksen puhe 20.8.2008. Helsinki: Palvelukeskus Merikaari.
- Lahtinen, Pirkko 2003. Ihminen on tärkein instrumentti: työnohjaus vapaaehtoisessa tukihenkilötyössä. Helsinki: Suomen Mielenterveysseura.
- Lehtinen, Sini-Tuulia 1997a. Vapaaehtoistoiminta – kasvava voimavara? Näkökulmia ammattityöhön. Helsinki: Kansalaisareena.
- Lehtinen, Sini-Tuulia 1997b. Vapaaehtoisjärjestöjen toiminnasta Suomessa. Teoksessa Sini-Tuulia Lehtinen Vapaaehtoistoiminta – kasvava voimavara? Näkökulmia vapaaehtoistoimintaan. Helsinki: Kansalaisareena, liite 1.
- Lehto, Juhani, Kananoja, Aulikki; Kokko, Simo & Taipale, Vappu 2001. Sosiaali- ja terveydenhuolto. Helsinki: WSOY.
- Lindqvist, Raija 1998. Vapaaehtoistyö – yhteisöllistä sosiaalipolitiikka. Jyväskylän yliopisto. Yhteiskuntatieteiden ja filosofian laitos. Pro gradu –tutkielma. Viitattu 3.8.2008. <http://urn.fi/URN:NBN:fi:jyu-1998748385>
- Miettinen, Seija; Miettinen, Merja; Nousiainen, Inkeri & Kuokkanen, Liisa 2000. Itsensä johtaminen sosiaali- ja terveysalalla. Helsinki: WSOY.
- Mäkinen, Päivi; Raatikainen, Eija; Rahikka, Anne & Saarnio, Tuula 2009. Ammattina sosionomi. Helsinki: WSOYpro.

- Nyysönen, Sirpa 2000. Vapaaehtoistyöntekijät ja kuntouttava työ palvelutalossa. Teoksessa Marja-Leena Malin (toim.) Verkostot ja vertaiset. Helsinki: Kuntoutuksen edistämisyhdistys, 27–32.
- Onnismaa, Johanna 1998. Vapaaehtoisen mielenterveystyön merkitys hoitotyön ammatilliselle. Tampereen yliopisto. Hoitotieteen laitos. Pro gradu –tutkielma. Tampere: Tampereen yliopisto.
- Porkka, Suvi-Tuuli & Salmenjaakko, Jaana 2005. Vapaaehtoistyön työnohjauksen järjestäminen: opas yhdistyksille. Helsinki: Suomen Mielenterveysseura.
- Ruohonen, Marita 2003. Järjestöt vapaaehtoistoiminnan areenoina ja mahdollistajina. Teoksessa Jorma Niemelä & Virpi Dufva (toim.) Hyvinvoinnin arjen asiantuntijat: sosiaali- ja terveysjärjestöt uudella vuosituhanella. Jyväskylä: PS-kustannus, 40–55.
- Ruuskanen, Petri 2002. Sosiaalinen pääoma hyvinvointipoliittisessa keskustelussa. Teoksessa Petri Ruuskanen (toim.) Sosiaalinen pääoma ja hyvinvointi. Jyväskylä: PS-kustannus, 5–27.
- Salonen, Kari 2008. Sosionomin (AMK) osaaminen 2000-luvun seniori- ja vanhustyössä. Teoksessa Leena Viinamäki (toim.) 14 puheenvuoroa sosionomien (AMK) asemasta Suomen hyvinvointiasiantuntijajärjestelmässä. Kemi-Tornion ammattikorkeakoulun julkaisuja. Sarja A: Raportteja ja tutkimuksia 2/2008. Kemi: Kemi-Tornion ammattikorkeakoulu, 159–172.
- Sosiaalialan korkeakoulutettujen ammattijärjestö Talentia. Ammattieettinen lautakunta 2005. Sosiaalialan ammattieettiset ohjeet. Arki, arvot, elämä, etiikka. Viitattu 11.11.2009. http://www.talentia.fi/files/1649_Etiikkaopas2005.pdf. Tuloste tekijän hallussa.
- Syrjänen, Kaisli 2003a. Vapaaehtoisten ohjaaminen. Teoksessa Pirkko Hakkarainen (toim.) Tukea ja mahdollisuuksia vapaaehtoistoiminnalle. Helsinki: Kansalaisareena, 29–32.
- Syrjänen, Kaisli 2003b. Vapaaehtoisten jaksaminen. Teoksessa Pirkko Hakkarainen (toim.) Tukea ja mahdollisuuksia vapaaehtoistoiminnalle. Helsinki: Kansalaisareena, 33–37.
- Syrjänen, Kaisli 2003c. Työnohjaus. Teoksessa Pirkko Hakkarainen (toim.) Tukea ja mahdollisuuksia vapaaehtoistoiminnalle. Helsinki: Kansalaisareena, 56–65.

- Tuomi, Jouni & Sarajärvi, Anneli 2002. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki: Tammi.
- Uusitalo, Hannu 2001. Tiede, tutkimus ja tutkielma: johdatus tutkielman maailmaan. Helsinki: WSOY.
- Vaarama, Marja; Luoma, Minna-Liisa & Ylönen, Lauri 2006. Ikääntyneiden toimintakyky, palvelut ja koettu elämänlaatu. Teoksessa Mikko Kautto (toim.) Suomalaisten hyvinvointi 2006. Helsinki: Stakes, 104–129.
- Valli, Raine 2007. Kyselylomaketutkimus. Teoksessa Juhani Aaltola ja Raine Valli (toim.) Ikkunoita tutkimusmetodeihin I. Metodien valinta ja aineiston keruu: virikkeitä aloittelevalla tutkijalle. Jyväskylä: PS-kustannus, 102–125.
- Vanhusten Palvelutaloyhdistys 2008. Vapaaehtoistoiminnan perehdytyskansio.
- Vanhusten Palvelutaloyhdistys 2009a. Toimintamme perusta. Viitattu 3.11.2009. http://www.vpty.fi/vpty_toiminta.
- Vanhusten Palvelutaloyhdistys 2009b. Palvelutalot ja palvelukeskukset. Viitattu 3.11.2009. <http://www.vpty.fi/palvelutalot.htm>.
- Yeung, Anne Birgitta 2002. Vapaaehtoistoiminta osana kansalaisyhteiskuntaa-ihanteita vai todellisuutta? Tutkimus suomalaisten asennoitumisesta ja osallistumisesta vapaaehtoistoimintaan. Helsinki: YTY.
- Yeung, Anne-Birgitta 1999. Valmius vapaaehtoistyöhön: tutkimus Pelastusarmeijan mainoskampanjan innoittamista vapaaehtoistyöntekijöistä. Helsinki: Sosiaali- ja terveysturvan keskusliitto.

LIITE 1: Kyselylomake

**KYSELY VANHUSTEN PALVELUTALOYHDISTYKSEN HENKILÖKUN-
NALLE VAPAAEHTOISTOIMINNASTA. KEVÄT 2009. LUE OHESSA OLE-
VA SAATEKIRJE ENNEN TÄYTTÖÄ.**

Osio 1 Taustatietoja

1. Palvelukeskus/-talo: _____

2. Sukupuoli: _____

3. Vastaajan ikä: _____

4. Työnimike? Minkälaiset työtehtävät kuuluvat sinulle Vanhusten
Palvelutaloyhdistyksessä?

5. Kuinka kauan olet työskennellyt Vanhusten Palvelutaloyhdistyksessä?

6. Oletko itse toiminut vapaaehtoisena jossakin organisaatiossa?

Osio 2 Vapaaehtoistoiminta ja sen merkitys

7. Mitä mielestäsi tarkoitetaan vapaaehtoistoiminnalla?

8A. Valitse **kaikki ne vaihtoehdot**, jotka liittyvät sinun omaan kokemukseesi vapaaehtoistoiminnasta Vanhusten Palvelutaloyhdistyksessä

- ___ I. Olen tehnyt Vanhusten Palvelutaloyhdistyksessä yhteistyötä vapaaehtoisten kanssa
- ___ II. Olen ollut mukana palavereissa ja kokouksissa, joissa on käsitelty Vanhusten Palvelutaloyhdistyksen vapaaehtoistoimintaa
- ___ III. Olen tutustunut vapaaehtoistoiminnan perehdytyskansioon
- ___ IV. Tiedän kuka/ketkä ovat palvelukeskukseni/-taloni vapaaehtoistoiminnan yhdyshenkilö(t)
- ___ V. Koen, että vapaaehtoisia on liian vähän Vanhusten Palvelutaloyhdistyksessä
- ___ VI. Mielestäni vapaaehtoisten tehtäviä Vanhusten Palvelutaloyhdistyksessä voisi lisätä
- ___ VII. Koen, että en ole saanut tarpeeksi tietoa Vanhusten Palvelutaloyhdistyksen vapaaehtoistoiminnasta
- ___ VIII Minulla ei ole kokemusta vapaaehtoistoiminnasta Vanhusten Palvelutaloyhdistyksessä

8B. Mikäli vastasit kysymykseen **8A vaihtoehdon I**, niin vastaa seuraavaan kysymykseen: mitä mieltä olet ammatillisen työn ja vapaaehtoistoiminnan keskinäisestä suhteesta? Perustele vastauksesi.

8C. Mikäli vastasit kysymykseen **8A vaihtoehdon III**, niin vastaa seuraavaan kysymykseen: voisiko vapaaehtoistoiminnan perehdytyskansiota parantaa jotenkin? Perustele vastauksesi.

8D. Mikäli vastasit kysymykseen **8A vaihtoehdon VI**, niin vastaa seuraavaan kysymykseen: mitä työtehtäviä mielestäsi voisi liittää osaksi vapaaehtoisen toimenkuvaa? Perustele vastauksesi.

8E. Mikäli vastasit kysymykseen **8A vaihtoehdon VII**, niin vastaa seuraavaan kysymykseen: mitä tietoa toivoisit saavasi?

9A. Minkälaisena koet vapaaehtoistoiminnan Vanhusten Palvelutaloyhdistyksessä?

- I. Erittäin tarpeellinen
 II. Melko tarpeellinen
 III. En osaa sanoa
 IV. Melko tarpeeton
 V. Erittäin tarpeeton

9B. Mikäli vastasit kysymykseen **9A vaihtoehdon I tai II**, niin vastaa seuraavaan kysymykseen: miksi vapaaehtoistoiminta on mielestäsi tarpeellista Vanhusten Palvelutaloyhdistyksessä? Perustele vastauksesi.

9C. Mikäli vastasit kysymykseen **9A vaihtoehdon IV tai V**, niin vastaa seuraavaan kysymykseen: miksi vapaaehtoistoiminta on mielestäsi tarpeetonta Vanhusten Palvelutaloyhdistyksessä? Perustele vastauksesi.

Osio 3 Vapaaehtoiset toiminnassa

10A. Saavatko vapaaehtoiset mielestäsi tarpeeksi perehdytystä tehtäviinsä Vanhusten Palvelutaloyhdistyksessä? Perustele vastauksesi.

10B. Voisiko vapaaehtoisten perehdytystä jotenkin parantaa? Perustele vastauksesi.

11A. Minkälaisena koet vapaaehtoistoiminnan yhdys henkilön/yhdyshenkilöiden toiminnan Vanhusten Palvelutaloyhdistyksessä?

- I. Erittäin tarpeellinen
- II. Melko tarpeellinen
- III. En osaa sanoa
- IV. Melko tarpeeton
- V. Erittäin tarpeeton

11B. Voisiko vapaaehtoistoiminnan yhdys henkilöiden toimintaa jotenkin kehittää? Perustele vastauksesi.

12A. Entä millaisena koet palvelukeskuksien/-talojen johtajan/johtajien toiminnan vapaaehtoistoiminnassa Vanhusten Palvelutaloyhdistyksessä?

- I. Erittäin tarpeellinen
- II. Melko tarpeellinen
- III. En osaa sanoa
- IV. Melko tarpeeton
- V. Erittäin tarpeeton

12B. Voisiko johtajan/johtajien toimintaa vapaaehtoistoiminnassa jotenkin kehittää?
Perustele vastauksesi.

13A. Entäpä millaisena koet vapaaehtoistoiminnan yhdyshenkilöiden muodostaman vapaaehtoistoimikunnan roolin vapaaehtoistoiminnassa?

- I. Erittäin tarpeellinen
 II. Melko tarpeellinen
 III. En osaa sanoa
 IV. Melko tarpeeton
 V. Erittäin tarpeeton

13B. Voisiko toimikunnan työskentelyä jotenkin kehittää? Perustele vastauksesi.

14. Valitse seuraavista vaihtoehtoista **kaikki ne**, joita pidät hyvinä käytäntöinä ja ideoina ajatellen Vanhusten Palvelutaloyhdistyksen vapaaehtoistoimintaa

- I. Vapaaehtoisille olisi hyvä järjestää säännöllisesti työnohjausta
 II. Vapaaehtoisten olisi hyvä kokoontua säännöllisesti yhteen ryhmätapaamisiin
 III. Vapaaehtoisille olisi hyvä järjestää säännöllisesti virkistysiltoja ym.
 IV. Vapaaehtoisten olisi hyvä osallistua tiettyihin työyhteisön kokouksiin (esimerkiksi infotilaisuudet, erilaisten tapahtumien suunnittelu)
 V. Vapaaehtoisille olisi hyvä järjestää oma oleskelutila palvelukeskuksissa/-taloissa

15. Mitä muita uusia tai vanhoja vapaaehtoistoimintaan liittyviä käytäntöjä tai ideoita tulisi mielestäsi luoda tai kehittää eteenpäin tulevaisuudessa Vanhusten Palvelutaloyhdistyksessä?

16. Millaisena näet vapaaehtoistoiminnan tulevaisuuden Vanhusten Palvelutaloyhdistyksessä?

KIITOS VASTAUKSESTASI, SE ON TÄRKEÄ! HYVÄÄ KEVÄÄN JATKOA!

LIITE 2: Saatekirje

Toni Kinnunen Diakonia-ammattikorkeakoulu Diak Etelä, Helsinki	SAATEKIRJE 8.5.2009	1
--	------------------------	---

Vanhusten Palvelutaloyhdistys ry:n henkilökunta

HYVÄ VANHUSTEN PALVELUTALOYHDISTYKSEN TYÖNTEKIJÄ

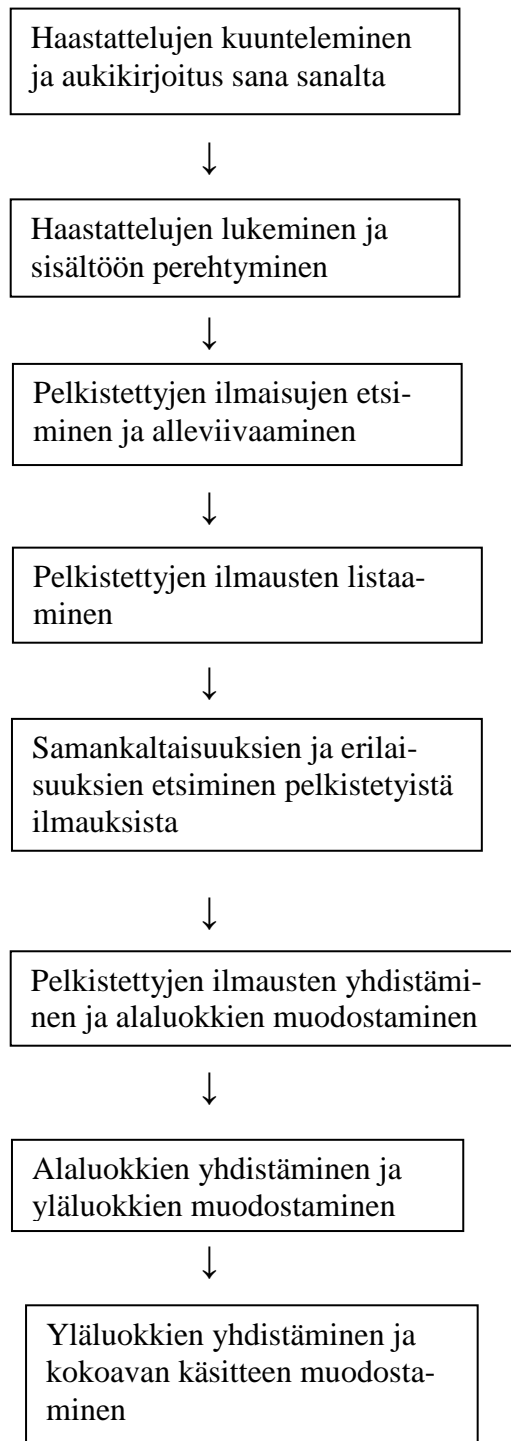
Olen kolmannen vuoden sosionomi-opiskelija Diakonia-ammattikorkeakoulusta. Vanhusten Palvelutaloyhdistyksessä tehdään tutkimusta vapaaehtoistoiminnasta kolmessa yhdistyksen palvelukeskuksessa/-talossa. Opinnäytetyö-projekti tehdään yhteistyössä Vanhusten Palvelutaloyhdistyksen henkilökunnan kanssa. Tutkimuksen tarkoituksena on tarkastella vapaaehtoistoimintaa Vanhusten Palvelutaloyhdistyksen henkilökunnan näkökulmasta ja näin edelleen kehittää toimintaa tulevaisuutta ajatellen. Toivoisin, että sinulla olisi hetki aikaa vastata ohessa olevaan kyselylomakkeeseen. Alla olevat talojen työntekijät auttavat tarvittaessa ongelmatilanteissa ja heille palautetaan täytetyt kyselylomakkeet. Vastaan mielelläni kysymyksiisi tutkimukseen liittyen. Kyselyn palautuksen **eräpäivä on 12.6.2009**. Kiitos.

Ystävällisin terveisin

Toni Kinnunen
toni.kinnunen@student.diak.fi
Sosionomi (AMK)-opiskelija
Diakonia-ammattikorkeakoulu
Diak Etelä, Helsinki

LIITTEET Kyselylomake

LIITE 3: Aineistolähtöisen sisällönanalyysin eteneminen

(Tuomi & Sarajärvi 2002, 111).

LIITE 4: Vanhusten Palvelutaloyhdistyksen työntekijöiden nostamat kehitystarpeet

Työntekijöiden nostamat kehitystarpeet tiivistettynä:

Vapaaehtoistoiminnan tehtävät

- Hieman yli puolet vastaajista (11) lisäisi vapaaehtoisten tehtäviä. Seuraavat tehtävät nähtiin kuuluvan vapaaehtoisille: ryhmätoiminta, ulkoilu, saattoapu, seurustelu, kaupassa käynti, juhlat, laulu- ja peli-illat, lehdenluku, harrastetoiminnat, askartelu, viriketoiminta, ystäväpalvelu, aulaemäntänä tai -isäntänä oleminen, kunnostus-, piha- ja puutarhatyöt.
- Melkein puolet vastaajista (9) näki, että vapaaehtoisia on liian vähän yhdistyksessä tällä hetkellä.
- Kaksi vastaajaa koki saaneensa liian vähän tietoa vapaaehtoistoiminnasta Vanhusten Palvelutaloyhdistyksessä.

Perehdytys ja perehdytyskansio

- Vapaaehtoistoiminnan perehdytyskansioon toivottiin selkeyttä kuvilla. Sen päivittäminen on myös tärkeä asia -> kuka vastaa sen päivittämisestä nyt?
- Vapaaehtoisten perehdytyksen parantaminen – yksi vastaaja toi esiin, että vapaaehtoisille tulisi laatia perehdyttämishjelma ja aikataulu. Kaksi vastaajaa toivoi, että vapaaehtoisia perehdytettäisiin joihinkin tiettyihin asukkaisiin. Yhdessä vastauksessa pohdittiin sitä pitäisikö vapaaehtoisilla olla enemmän aikaa keskustella työntekijöiden kanssa esimerkiksi asukkaista, joiden kanssa he toimivat.
- Yhdessä vastauksessa pohdittiin sitä, miten yhdistyksessä mitataan tai arvioidaan vapaaehtoisen sopivuus toimintaan.
- Monessa vastauksessa toivottiin myös henkilökunnalle perehdytystä siihen, miten vapaaehtoisen kanssa toimitaan.

Yhteistyökumppanuus

- Vapaaehtoistoiminnan ja työn välinen raja on hyvä pitää erillään kahden vastaajan mukaan.
- Yhteiset koulutustilaisuudet vapaaehtoisten ja työntekijöiden välillä.

Johtajan, vapaaehtoistoiminnan yhdyshenkilön ja vapaaehtoistoimikunnan rooli

- Vapaaehtoistoiminnan yhdyshenkilöiltä vastaajat toivoivat aktiivisempaa mukana olemista toiminnassa, epäselvistä asioista selvää ottamista, tiedon jakamista aktiivisemmin muulle henkilökunnalle, informaatio tulisi myös jakaa ajoissa sekä yhdyshenkilöiden perehdytystä ja sisäistä koulutusta tulisi myös parantaa.
- Johtajan rooli osalle vastaajista epäselvä -> toivottiin kuitenkin, että johtaja olisi aktiivisesti mukana vapaaehtoistoiminnassa, yhdessä vastauksessa johtajan toivottiin olevan enemmän tukena vapaaehtoisille ja työntekijöille. Johtajan toivottiin järjestävän myös tilaisuuksia, joissa vapaaehtoiset, asukkaat ja henkilökunta voisivat tutustua toisiinsa.

- Vapaaehtoistoimikunnalta toivottiin tiiviimpää yhteistyötä asukkaiden kanssa. Toimikunnan kokouksien olisi hyvä pysyä myös säännöllisinä.

Suunnittelu

- Melkein puolet vastaajista (9) piti työnohjauksen järjestämistä vapaaehtoisille hyvänä ideana.
- Vapaaehtoisten ryhmätapaamisia kannatti 18 vastaajaa.
- 13 vastaajaa piti virkistysiltojen tms. järjestämistä hyvänä ideana.
- Vapaaehtoisten osallistumista joihinkin työyhteisön kokouksiin, esimerkiksi infotilaisuudet tai erilaisten tapahtumien suunnitteluun liittyvät kokoukset, näki hyvänä ideana 13 vastaajaa.
- 3 vastaajaa näki oman tilan vapaaehtoisille tarpeellisenä.
- Yhden vastaajan mukaan nettisivuille voisi laittaa enemmän tietoa vapaaehtoisena toimimisen mahdollisuuksista.
- Yhdessä vastauksessa toivottiin, että vapaaehtoiset toisivat omia ideoita esiin.
- Yksi vastaaja toivoi yhteistyötä sosiaali- ja terveysalan oppilaitosten kanssa vapaaehtoistoimintaan liittyen.
- Vastaajat näkivät vapaaehtoistoiminnan osana yhdistyksen toimintaa -> tulevaisuudessa tarvitaan lisää vapaaehtoisia ja toimintaa tulisi monipuolistaa.